

Zaštita autohtonih pasmina domaćih žiuvotinja kroz provedbu državnih potpora

---

Andrašić, Zdravka

Master's thesis / Specijalistički diplomski stručni

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Križevci college of agriculture / Visoko gospodarsko učilište u Križevcima**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:185:006722>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-13**

Repository / Repozitorij:

[Repository Križevci college of agriculture - Final thesis repository Križevci college of agriculture](#)

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Zdravka Andrašić, bacc.ing.agr.

ZAŠTITA AUTOHTONIH PASMINA DOMAĆIH
ŽIVOTINJA KROZ PROVEDBU DRŽAVNIH
POTPORA

Završni specijalistički diplomski stručni rad

Križevci, 2017

REPUBLIKA HRVATSKA
VISOKO GOSPODARSKO UČILIŠTE U KRIŽEVCIMA

Specijalistički diplomski stručni studij
Poljoprivreda

Usmjerenje: *Održiva i ekološka poljoprivreda*

Zdravka Andrašić, bacc.ing.agr.

**ZAŠTITA AUTOHTONIH PASMINA DOMAĆIH
ŽIVOTINJA KROZ PROVEDBU DRŽAVNIH
POTPORA**

Završni specijalistički diplomski stručni rad

Povjerenstvo za obranu i ocjenu završnog rada:

1. dr. sc. Kristina Svržnjak, prof.v.š. predsjednica povjerenstva i članica
2. mr.sc. Đurica Kalember, v. pred., mentor i član
3. dr. sc. Vinko Pintiće, prof. v. š., član

PODACI O RADU

Završni specijalistički diplomski stručni rad izrađen je na Visokom gospodarskom učilištu u Križevcima pod mentorstvom mr. sc. Đurice Kalembera.

Rad sadrži:

72 stranica,

36 tablica,

1 graf,

3 priloga.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. PREGLED LITERATURE	3
3. MATERIJALI I METODE	7
3.1. Očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja	7
3.2. Mjere koje korisnici mogu ostvariti u zaštiti izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.....	10
3.2.1. Osnovni uvjeti za ostvarivanje izravne potpore	10
3.2.2. Način popunjavanja Jedinstvenog zahtjeva, rokovi te provedba kontrole na terenu.....	11
3.3. Važnost Mjere 10 poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u očuvanju izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.....	122
3.3.1. Uvjeti za ostvarivanje potpore iz operacije 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.....	13
3.3.1.1. Određivanje broja uvjetnih grla (UG)	133
3.3.1.2. Godišnje podnošenje zahtjeva za potporu.....	14
3.3.1.3. Posljedice za smanjenje broja UG	15
3.3.1.4. Nadomještanje UG.....	15
3.3.1.5. Obaveze IZP korisnika	15
4. REZULTATI I RASPRAVA	17
4.1. Određivanje statusa ugroženosti izvornih i zaštićenih pasmina	17
4.2. Modeli kroz koje se provodi očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.....	21
4.3. Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj.....	21
4.3.1. Goveda	21
4.3.2. Konji.....	23
4.3.3. Koze.....	25
4.3.4. Magarci	26
4.3.5. Ovce.....	27
4.3.6. Svinje	30
4.3.7. Perad.....	31
4.4. Pasmine na rubu izumiranja i izumrle pasmine domaćih životinja Republike Hrvatske.....	34
4.4.1. Goveda	34
4.4.2. Konji.....	36
4.4.3. Ovce.....	37
4.4.4. Svinje	38
4.4.5. Kokoši.....	40
4.4.6. Purani.....	44

4.4.7. Guske.....	45
4.4.8. Patke.....	46
4.6. <i>Financiranje iz proračuna Europske Unije.....</i>	47
4.7. <i>Plaćanja za stoku za IAKS mjere ruralnog razvoja iz programa ruralnog razvoja u sklopu Mjere 10 (Očuvanje ugroženih i zaštićenih pasmina domaćih životinja).....</i>	49
4.8. <i>Iznosi koji su isplaćeni za očuvanje izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja .....</i>	500
5. ZAKLJUČAK.....	577
6. LITERATURA.....	58
7. PRILOZI.....	600
7.1. <i>Evidencija o provedbi obaveza za operaciju 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.....</i>	600
7.2. <i>Jedinstveni zahtjev za 2016. godinu – List A I List D .....</i>	633
7.3. <i>Obrazac 12.- potvrdnica za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih životinja.....</i>	68
POPIS KRATICA	69
SAŽETAK	70
SUMMARY	71
ŽIVOTOPIS.....	72

1. UVOD

U svijetu postoji više od 8.000 pasmina domaćih životinja, koje su rezultat tisućljetnog uzgojnog rada čovjeka na udomaćivanju životinja.

Prema podacima Organizacije za hranu i poljoprivredu iz 2006. godine (kratica FAO od engl. Food and Agriculture Organization) udomaćene životinje u ukupnoj proizvodnji hrane sudjeluju sa 30 do 40% (*Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskog, 2010.*). Industrijalizacija poljoprivredne proizvodnje, nove tehnologije u poljoprivredi i tržišno gospodarstvo pridonijelo je stvaranju i širenju selektiranih pasmina s poželjnim proizvodnim svojstvima, što je imalo negativan utjecaj na brojno stanje izvornih pasmina domaćih životinja s skromnijim proizvodnim sposobnostima. Selektirane pasmine kod kojih je selekcijskim radom postignuta visoka proizvodnja pokazale su se neotporne, osjetljive na bolesti i osjetljive prema uvjetima držanja. Kod stvaranje selektiranih pasmina željela se postići visoka proizvodnja, a to je imalo za posljedicu gubitak otpornosti. Iako su izvorne pasmine podcijenjene, treba uzeti u obzir da imaju važnu ulogu, pogotovo u gospodarski slabije razvijenim zemljama, jer služe kao izvor hrane.

Industrijalizacija proizvodnje, tržišno gospodarstvo i nove tehnologije pogodovale su širenju visoko proizvodnih pasmina, na štetu brojnih izvornih pasmina sa skromnijim proizvodnim osobinama, koje ne mogu ispuniti očekivanja intenzivne proizvodnje, ali imaju komparativne prednosti u tradicionalnoj poljoprivredi, dajući potrošaču specifični proizvod. Sve više potrošača želi imati dostupne proizvode proizvedene od životinja, izvornih genotipova, uzgojenih tradicionalnim metodama uzgoja i tehnologijom.

Izvorne pasmine domaćih životinja nastale su stoljetnim selekcijskim radom čovjeka u izvornom okolišu i predstavljaju žive spomenike, koji mogu poslužiti za poboljšanje svojstva selektiranih pasmina, te su kao takve neponovljive. Njihovim nestankom smanjila bi se biološka raznolikost u poljodjelstvu, odnosno biološka raznolikost ekološkog sustava.

Svrha i cilj rada su kroz provedbu zakonskih propisa utvrditi koje uvjete i postupke trebaju ispuniti korisnici za ostvarivanje prava na potpore, te koji se modeli očuvanja provode da bi se očuvale izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja. Kroz istraživanje će se prikazati i brojno stanje izvornih i zaštićenih pasmina.

Pretpostavka je da bi se bez poticanja uzgoja izvornih i zaštićenih pasmina ugrozilo njihovo očuvanje i na taj način povećao rizik od izumiranja. Budući da su skromnih proizvodnih osobina, njihovim držanjem ne mogu se pokriti svi troškovi, stoga potpore za

njihovo očuvanje predstavljaju kompenzaciju koja se isplaćuje za gubitak prihoda i dodatnih troškova.

Osim što su vrijedan genetski materijal, izvorne i zaštićene pasmine poticaj su i za oživljavanje dijela ruralnih, posebno planinskih i danas zapuštenih područja, osiguravajući dodatni prihod. Njihovim očuvanjem, uzgojem i upotrebom održavamo i štitimo naš okoliš i staništa, važne su u održavanju i korištenju pašnjačkih površina, sprečavanje devastacija i sukcesija staništa (biotopa). Pogodne su za uključivanje u programe ekološke proizvodnje i razvijanje prepoznatljivih tradicionalnih robnih marki. Važan su dio ekosustava o kojem ovise brojne druge biljne i životinjske vrste. Pogodne su za održavanje i korištenje pašnjačkih površina, uključivanje u programe ekološke proizvodnje i razvijanje prepoznatljivih tradicionalnih robnih marki.

Gledajući kroz povijest, izvorne pasmine domaćih životinja imale su važnu ulogu u socijalnom i kulturnom razvoju nekog kraja, te su i danas često sastavni dio folklornih manifestacija.

Očuvanjem izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, od kojih su neke i kritično ugrožene te im prijete izumiranje, moguće je kroz provedbu uzgojnih programa uz postizanje postavljenih ciljeva. Prihvatanjem određenih praksi i metoda uzgoja, poljoprivredniku se plaćaju povećani troškovi ili izgubljeni prihodi u usporedbi s uobičajenom poljoprivrednom proizvodnjom.

Nestankom izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja smanjila bi se biološka raznolikost u poljodjelstvu, odnosno biološka raznolikost ekološkog sustava.

Izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja značajne su iz gospodarskih razloga jer daju sigurnost za održivu proizvodnju hrane u budućnosti, osobito jer su sposobne prilagoditi se sve prisutnijim klimatskim promjenama, te kulturnih i znanstvenih razloga.

2. PREGLED LITERATURE

Stoljetnim selekcijskim radom čovjek se trudio stvoriti pasmine životinja koje će najbolje odgovarati njegovim potrebama i najlakše se prilagoditi uvjetima okoline. U početku one su zadovoljavale sve uvjete, ali povećanjem populacije ljudi na zemlji povećavale se potreba za hranom. U zadnjih nekoliko desetljeća razvoj industrije i tehnologije pogodovalo je stvaranju i širenju selektiranih pasmina sa poželjnim proizvodnim svojstvima. Selektirane pasmine su počele istiskivati izvorne pasmine domaćih životinja sa poljoprivrednih gospodarstva i općenito iz proizvodnje i što je imalo negativan utjecaj na brojno stanje izvornih pasmina domaćih životinja. Također, selektirane pasmine pokazale su se neotpornima na bolesti i uvjete držanje, što je dovelo i do povećanja troškova držanja (Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, 2010.).

Nestankom izvornih pasmina sužava se i biološka raznolikost, a to predstavlja problem jer je biološka raznolikost temelj uvjeta opstanka života na Zemlji (Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2010.).

Suočeni s problemom izumiranja izvornih pasmina mnoge zemlje, a među njima i Republika Hrvatska, uvidjele su njihovu važnost. Ne samo da predstavljaju vrijedan genetski materijal, predstavljaju ekonomsku, kulturno-povijesnu i ekološku vrijednost. U proteklim stoljećima stočarstvo se temeljilo na uzgoju pasmina koje su bile prilagođene uvjetima okoline, zbog čega je proizvodnja bila izrazito skromna. Zato su se stočari prilagođavali postojećem okruženju osiguravajući maksimalan prinos u takvim uvjetima (Barać i sur. 2011).

Kroz šest poglavlja autori pišu o sustavima u stočarstvu, odnosno stočarskoj proizvodnji, genetskim resursima u stočarstvu, očuvanju izvornih i zaštićenih pasmina, programima genetskog poboljšanja i očuvanja bioraznolikosti domaćih životinja te o nacionalnim uvjetima i stanju farmskih genetskih resursa u Hrvatskoj. Opisane su sve pasmine domaćih životinja u Hrvatskoj, posebice autohtone pasmine, njihova zastupljenost, kulturno i socijalno značenje.

Vlasnici izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja svoje interese za uzgoj životinja uglavnom temelje na državnim poticajima koje kalkiliraju u redovite prihode. Ukoliko bi došlo do smanjenja poticaja bile bi ugrožene zaštićene pasmine s smanjenom proizvodnjom, jer nisu razvijeni programi gospodarskog korištenje (Caput, P. 2007).

Kontinuirano povećanje proizvodnje hrane u svijetu dovelo je do genetske erozije, te je veliki broj pasmina izgubljen ili doveden u opasnost od izumiranja. U banku gena pohranjuju se genetski materijal pasmina od lokalnog, regionalnog i globalnog značenja, sukladno strategiji odabira i pohrane, a prikupljeni materijal pohranjen u Banku gena predstavlja javno dobro, te sukladno tome odgovorne službe brinu o njenom funkcioniranju (Čačić i sur., 2015).

Budući da se izvorne pasmine sve manje koriste u proizvodnji, prijeti im izumiranje, te se poduzima čitav niz mjera za njihovo očuvanje. Tako se iz državnog proračuna izdvajaju novčana sredstva, kojima se nastoje poticati uzgajivači izvornih i zaštićenih pasmina za nastavak njihovog držanja i uzgoja (uzgoj podmlatka, proizvodnja) zaštićenih pasmina. Da bi se takve mjere dugoročno održale potrebno je poboljšati tradicionalne proizvodne sustave i osmisliti ih tako da lokalno adaptirane pasmine ostvaruje materijalnu dobit (Ernoić i sur., 2008).

Svake godine Hrvatska poljoprivredna agencija izdaje Godišnje izvješće u kojem prikazuje rezultate u stočarskoj proizvodnji u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: RH). Svi prikupljeni i analizirani podaci dobiveni su provedbom uzgojnih programa i prikazani su u izvješćima za svaku godinu posebno (HPA, Godišnje izvješće).

Istarska je koza se već nekoliko desetljeća vodi kao izumrla pasmina o kojoj se može naći jako malo povijesnih zapisa i opisa pasmine. U sklopu projekta APRO nekoliko su mjeseci provedena terenska istraživanja po cijeloj Istri, i naposljetku je u osam seoskih domaćinstava pronađeno ukupno pedesetak koza i jaraca koji su sa fenotipskim obilježjima, odnosno vanjštinom, odgovarali povijesnim zapisima o istarskoj kozi, odnosno po vanjskim su se obilježjima jasno izdvajalo od ostalih pasmina koza koje su uobičajene u Istri. Zatim su od ukupno pedesetak pretpostavljenih istarskih koza uzeti uzorci krvi i dlake od 29 grla koja pouzdano nisu bila u krvnom srodstvu, radi DNK analize. Kontrolni uzorci uzeti su još od 32 primjerka pasmine hrvatska bijela koza i od 31 primjerka sanske koze, i rezultat DNK analize pokazao je da životinje za koje se po vanjšтини pretpostavljalo da pripadaju pasmini istarska koza doista imaju veliku uzajamnu genetsku bliskost, i ujedno veliku genetsku različitost od druge dvije kontrolne skupine. Time je i genetski dokazano da je istarska koza kao sama pasmina jedinstvena i uniformna analiza vrijedna dalje brige i očuvanja kao genetskog i kulturnog nasljeđa (GlasIstre.hr 2012).

Istarska koza se već više desetljeća vodi u skupinu izumrlih pasmina, a o kojoj se može naći vrlo malo podataka o opisu pasmine. U sklopu projekta APRO se vode već izvjesno vrijeme terenska istraživanja po cijeloj Istri, te je naposljetku pronađeno, u osam domaćinstava, ukupno pedesetak ovaca i jarčeva, koji su odgovarali, po fenotipu, ovoj

pasmini. Od njih 29, koje nisu bile u krvnom srodstvu, uzeta je krv za potrebe DNK analize, te je utvrđena genetska bliskost i pripadnost pasmini istarska koza. Time je dokazano postojanje ove pasmine, te potreba brige i očuvanja ovog genetskog i kulturnog naslijeđa (GlasIstre.hr 2012).

Provedba zaštite izvornih i zaštićenih pasmina obavlja se u okviru zakonskih propisa koji uređuju odnose u uzgoju, čuvanju i njihovu korištenju.

Propisi koji uređuju odnose u očuvanju izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva mogu se promatrati kao:

- propisi vezani za provedbu uzgojnog rada kod izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva,
- propisi koji uređuju materijalnu osnovicu očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva,
- ostali propisi koji utječu na provedbu očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja,
- obveze preuzete potpisom međunarodnih ugovora (Jakopović i sur., 2007).

Radi očuvanja raznolikosti, oživljavanja dijela ruralnih područja te promicanja održivoga korištenja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja Vlada Republike Hrvatske donijela Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj 2010.

Cilj je provedbe Nacionalnog programa očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u RH povećanje veličine populacije izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, zaustavljanje negativnih populacijskih trendova, uspostava banke gena, kao i povećanje interesa javnosti za očuvanje i korištenje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.

Da bi se očuvale izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja potrebno je uzeti u obzir sve mogućnosti gospodarske isplativosti njihovog držanja u skladu s okolišem i na koji način postići zadovoljavajuće rezultate kod uzgoja u što kraćem vremenu (Posavi i sur. 2002).

Za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja potrebno je izraditi plan i osigurati dovoljno novčanih sredstva koja će osigurati nesmetanu provedbu zaštite ugroženih pasmina (Posavi i sur. 2003).

U Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja, te njihov potrebiti broj navode se sve prepoznate i očuvane pasmine domaćih životinja koje su nastale na teritoriju Republike Hrvatske.

Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i Integrirani administrativni kontrolni sustav (u daljnjem tekstu: IAKS) mjera ruralnog razvoja za 2016. godinu (NN

br.20/16) propisuje način podnošenja jedinstvenog zahtjeva i način provedbe pojedinih mjera državne potpore, te propisuje detaljne uvjete i postupke za ostvarivanje potpore (NN br. 20/16).

Pravilnik o izravnim plaćanjima u poljoprivredi, potporama za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, potporama za ekološku i integriranu proizvodnju i potporama za područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi (NN br.12/11) propisuje način provedbe izravnih plaćanja, detaljni uvjeti, kriteriji i postupci za ostvarivanje izravnih plaćanja, te način i uvjeti provedbe mjera ruralnog razvoja koje obuhvaćaju potporu za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, potporu za ekološku i integriranu poljoprivrednu proizvodnju i potporu za područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi (NN br.12/11).

Pravilnik o provedbi izravnih plaćanja i IAKS mjera ruralnog (NN br.145/12) propisuje način i uvjete dodjele potpore za provedbu IAKS mjera ruralnog razvoja koje obuhvaćaju potporu za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, potporu za ekološku poljoprivrednu proizvodnju, potporu za integriranu poljoprivrednu proizvodnju, potporu za područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi i potporu za očuvanje izvornih i zaštićenih vrsta kultivara poljoprivrednog bilja (NN 145/12).

Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja (NN br.35/15) propisuje načine podnošenja jedinstvenog zahtjeva i način provedbe pojedinih mjera državne potpore, te detaljni uvjeti i postupci za ostvarivanje potpore za IAKS mjere ruralnog razvoja koje se financiraju iz državnog proračuna (NN br. 35/15).

Zakon o potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju uređuje program izravne potpore, plaćanja u iznimno osjetljivim sektorima, mjere ruralnog razvoja u okviru zajedničke poljoprivredne politike, pravila državne potpore, upravni i inspekcijski nadzor, prekršajne odredbe (NN br. 80/13).

Zakonom o poljoprivredi određuju se ciljevi i mjere poljoprivredne politike, izravna potpora, ekološka i integrirana proizvodnja, sustavi kontrole kvalitete poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda, javne službe na području poljoprivrede, istraživački rad, obrazovanje te razvojno-stručni poslovi, baze podataka, sustav poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka, administrativna kontrola i kontrola na terenu te upravni i inspekcijski nadzor (NN br.13/15).

Program ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014. - 2020. definira mjere koje imaju za cilj povećanje konkurentnosti hrvatske poljoprivrede, ali i unapređenje životnih i radnih uvjeta u ruralnim područjima.

3. MATERIJALI I METODE

3.1. Očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

Izvorne (autohtone, domaće) pasmine smatraju se posebnom grupom životinja, koje su na zemlji dovoljno dugo da su genetski prilagođene tradicionalnom sustavu proizvodnje i okoliša, a njihovu izvornost se može povezati s određenim zemljopisnim područjem, te su dio nasljeđa područja s kojeg potječu. Vrijednost izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja vidljiva je na ekonomskoj, socijalnoj, kulturološkoj i zdravstvenoj razini stanovništva, odnosno područja. Intenzivna proizvodnja životinja, čiji su cilj visoki prihodi i zadovoljavanje prehrambenih potreba sve većeg broja stanovništva na Zemlji, ima negativan utjecaj na stanje ugroženih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.

Genetski potencijal, koji sve izvorne i zaštićene pasmine predstavljaju, u Hrvatskoj je vrlo vrijedan, osobito sa stajališta biološke raznovrsnosti i potrebno je postupno prilagođavati u poljoprivrednu proizvodnju klimatskim promjenama. Prioritet je očuvati stare pasmine životinja koje su prilagođene lokalnim klimatskim uvjetima.

One predstavljaju bazu za stvaranje novih i poboljšanih značajki postojećih pasmina domaćih životinja.

Hrvatska je potpisnica Konvencije o biološkoj raznolikosti, koja se koristi kao baza za plan strategija i akcije za zaštitu biološke i zemljišne raznovrsnosti.

Održiva strategija za izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja u Hrvatskoj je u razini s smjernicama strateških prioriteta Globalnog akcijskog plana očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, koji je usvojen u Interlaken-u 2007.

U Globalni akcijski plan uvrštene su strateške odrednice gospodarenje farmskim genetskim resursima, a cilj im je zaustaviti eroziju izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, njihovo održivo korištenje u proizvodnji hrane i očuvanje tradicionalnih ruralnih prostora.

S ciljem očuvanja domaćih životinja u Hrvatskoj, uzgajivači su osnovali udruge uzgajivača, saveze uzgajivača i središnje saveze uzgajivača (u daljnjem tekstu: Uzgojne organizacije). Da bi se uzgojna organizacija mogla baviti uzgojem uzgojno valjanih životinja mora dobiti suglasnost od Ministarstva poljoprivrede, šumarstva i vodnog gospodarstva (u daljnjem tekstu: Ministarstvo poljoprivrede).

Ukoliko uzgojna organizacija ispunjava sve uvjete utvrđuje se stručno povjerenstvo, koje se sastoji od tri člana, koji razmatraju njen zahtjev i podnose zapisnik, a imenuje ih ministar poljoprivrede. Na temelju zapisnika Ministarstvo poljoprivrede izdaje

suglasnost za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih životinja. Ukoliko se ustanovi da za određenu pasminu već postoji jedna ili više priznatih uzgojnih organizacija, te ako bi to dovelo u opasnost očuvanje spomenute pasmine ili ugrozilo uzgojni program postojeće uzgojne organizacije, Ministarstvo poljoprivrede može uskratiti izdavanje suglasnosti za osnivanje nove Uzgojne organizacije.

Popis stručnih tijela, organizacija i udruga koje su trenutno odobrene:

GOVEDA

- Savez uzgajivača istarskog goveda "S.U.I.G."
- Udruga uzgajivača slavonsko srijemskog podolca
- Udruga uzgajivača buše

KONJI

1. HRVATSKI HLADNOKRVNJAK:

- Udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka "Slavonac" Slavonski Brod
- Konjogojstvena udruga "VALLIS AUREA", Požega
- Konjogojaska udruga Istra, Udruga uzgajivača posavskog i hladnokrvnog konja
- Konjogojaska udruga Bilogora
- Udruga slavonskih uzgajivača hladnokrvnih konja
- Županijska udruga uzgajivača konja "Krapina"
- Konjogojaska udruga "Vrbovec"
- Konjogojaska udruga "Moslavina"
- Zagorska udruga uzgajivača konja
- Udruga uzgajivača pasmine konja hrvatski hladnokrvnjak "Primorac"
- Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka
- Udruga uzgajivača konja "SOKOL"
- Središnji savez udruga uzgajivača hrvatskog hladnokrvnjaka

2. HRVATSKI POSAVAC:

- Središnji savez hrvatskog posavca
- Udruga uzgajivača konja hrvatskog posavca Kloštar Ivanić
- Konjogojaska udruga Istra, Udruga uzgajivača posavskog i hladnokrvnog konja

3. LIPICANCI:

- Konjogojstvena udruga Prigorje Glavničica (KU Prigorje)
- Konjogojaska udruga "Otok"
- Konjogojstvena udruga "Pleternica"

- Konjogojska udruga "Srijemac" (KU "Srijemac")
  - Konjogojska udruga "Gundinci"
  - Konjogojska udruga konja lipicanske pasmine "Đakovština" Đakovo
  - Konjogojska udruga "Stari graničar"
  - Konjogojska udruga "Sikirevci"
  - Konjogojska udruga "Čepin"
  - Konjogojstvena udruga Babina greda
  - Konjogojstvena udruga "Slavonija"
  - Državna ergela Đakovo
  - Državna ergela Lipik
4. MEĐIMURSKI KONJ:
- Udruga uzgajivača međimurskog konja

OVCE I KOZE

- Udruga ovčara "Škraparica" Rab
- Hrvatski savez uzgajivača ovaca i koza

PERAD

- KOKOŠ HRVATICA:
  - Udruga koka hrvatica Virovitičko-podravske županije
  - Udruga koka hrvatica Splitsko-dalmatinske županije
  - Hrvatski savez uzgajivača kokoši hrvatice
  - Udruga uzgajivača kokoši hrvatica Varaždinske županije
- ZAGORSKI PURAN:
  - Udruga uzgajivača zagorskih purana Varaždinske županije
  - Udruga uzgajivača zagorskih purana Krapinsko - zagorske županije

SVINJE

- Središnji savez udruga uzgajivača svinja Hrvatske
- Plemenita općina turopoljska
- Udruga uzgajivača crne slavonske svinje Osječko - baranjske županije (*Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. – 2020*).

3.2. Mjere koje korisnici mogu ostvariti u zaštiti izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

Obiteljska poljoprivredna gospodarstva su važan čimbenik u proizvodnju hrane i zato Europska unija (u daljnjem tekstu: EU) različitim financijskim mjerama pomaže poljoprivrednicima kako bi bili što učinkovitiji u bavljenju tom djelatnošću.

Jedna od osnovnih mjera potpore poljoprivrednicima su i izravna plaćanja, čiji je cilj povećanje dohotka poljoprivrednih gospodarstva. Uz izravna plaćanja moguće je ostvariti i potpore za IAKS mjere ruralnog razvoja (IAKS: Integrirani administrativni kontrolni sustav), koje imaju za cilj umanjiti ili zaustaviti negativni utjecaj poljoprivrede na okoliš.

Ulaskom u članstvo EU Republika Hrvatska je postala korisnica sredstava iz europskih fondova. Za razdoblje od 2014.-2020. godine ima na raspolaganju ukupno 2,383 milijarde eura namijenjenih poljoprivredi i ruralnom razvoju iz Europskog fonda za ruralni razvoj.

Preduvjet za korištenje sredstava iz europskih fondova je izrada Programa ruralnog razvoja (u daljnjem tekstu: PRR) na temelju utvrđenih potreba države i ciljeva koje nam postavlja Zajednička poljoprivredna politika (u daljnjem tekstu: ZPP).

ZPP omogućava poljoprivrednicima da udovolje zahtjevima sve zahtjevnijih potrošača poljoprivrednih proizvoda, na način da poljoprivrednicima omogući pristojan život uz redovite prihode i sigurno tržište za njihove proizvode.

Osnovni ciljevi ZPP su da se osigura održiva proizvodnja hrane, održivo upravljanje prirodnim resursima i uravnotežen razvoj svih ruralnih područja.

3.2.1. Osnovni uvjeti za ostvarivanje izravne potpore

Da bi korisnik ostvario prava na novčane potpore mora zadovoljiti određene uvjete kao što su: upis u Upisnik poljoprivrednika, mora biti aktivni poljoprivrednik, a to podrazumijeva sadnju i uzgoj voća, povrća ili ratarskih kultura, uključujući žetvu ili berbu, držanje stoke i uzgoj rasplodnih životinja. Mora održavati poljoprivredno zemljište u stanju pogodnim za ispašu stoke ili uzgoj poljoprivrednih kultura, što podrazumijeva da se u bilo kojem trenutku može nesmetano pristupiti, poljoprivrednim strojevima željenoj parceli bez većih prethodnih radova, kao što su krčenje parcele, da se parcele redovito kose, te da su pašnjaci dostupni stoci.

Sve poljoprivredne površine koje se koriste moraju biti upisane u Nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela (u daljnjem tekstu: ARKOD) i ostale propisane registre. Stoka mora biti upisana u Jedinostveni registar domaćih životinja (u daljnjem tekstu: JRDŽ) i ostale propisane upisnike, te mora biti propisano označena.

Uz osnovne uvjete moraju se ispunjavati i minimalni uvjeti, a oni podrazumijevaju održavanje svih poljoprivrednih površina bez neželjene šumske vegetacije, jednogodišnjih i višegodišnjih korova, površine pod trajnim travnjacima moraju se kositi minimalno jednom godišnje ili redovito napasivati s minimalno 0,1 uvjetna grla (u daljnjem tekstu: UG) po hektaru površine.

Kada su ispunjeni svi osnovni i minimalni uvjeti korisnik mora pravodobno ispuniti i predati jedinstveni zahtjev zajedno sa ostalom popratnom dokumentacijom, a u slučaju potrebe korisnik mora omogućiti i provedba kontrole na terenu.

Zahtjevi koje obuhvaća Jedinstveni zahtjev za potporu su:

1. osnovno plaćanje,
2. plaćanje za poljoprivredne prakse korisne za klimu i okoliš (dalje u tekstu: Zeleno plaćanje);
3. preraspodijeljeno plaćanje;
4. plaćanje za mlade poljoprivrednike;
5. proizvodno vezane potpore za voće, povrće, šećernu repu, proteinske krmne usjeve, krave u proizvodnji mlijeka, ovce i koze, krave dojilje i tov goveda,
6. plaćanja za mjere državne potpore:
7. plaćanja za IAKS mjere ruralnog razvoja predviđene Programom ruralnog razvoja:
Mjera 10: Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene,
Mjera 11: Ekološki uzgoj,
Mjera 13: Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima.

Obrazac jedinstvenog zahtjeva čine nekoliko listovi od A-F na kojim korisnik podnosi zahtjeve za potpore bilo da se radi o stoci ili površinama.

3.2.2. Način popunjavanja Jedinstvenog zahtjeva, rokovi te provedba kontrole na terenu

Korisnik jedinstveni zahtjev ispunjava elektronički, putem internetske adrese Agencije za plaćanja (www.apprrr.hr), gdje koristi Agronet aplikaciju na koju se prijavljuje pomoću korisničkog imena i zaporke koju izdaje Agencija za plaćanja. Ukoliko je korisniku potrebna pomoć pri popunjavanju Zahtjeva, istu može dobiti u Regionalni ured Agencije za plaćanja, SavjetodaVnoj službi te Hrvatskoj poljoprivrednoj agenciji. Isti se ispisuje te vlastoručno potpisuje i dostavlja u regionalni ured Agencije za plaćanja

Podnošenje jedinstvenog zahtjeva moguće je u propisanom periodu tijekom godine, no europski propisi omogućavaju podnošenje zahtjeva i nakon tog perioda što uzrokuje smanjenje iznosa plaćanja ovisno o danima kašnjenja podnošenja zahtjeva.

Korisnik može zatražiti izmjenu ili dopunu jedinstvenog zahtjeva za pojedinačne parcele ili za pojedinačna prava na plaćanja, za mjere koje su već prijavljene u jedinstvenom zahtjevu, najkasnije do 31. svibnja godine za koju se podnosi zahtjev i to bez administrativne kazne za kašnjenje.

Jedinstveni zahtjev se može podnijeti i nakon propisanog perioda najkasnije do 10. lipnja tekuće godine (u daljnjem tekstu: rok za zakašnjele zahtjeve), ali se u tom slučaju smanjuje visina plaćanja po danu kašnjenja¹. Ako kašnjenje iznosi više od 25 kalendarskih dana, zahtjev za potporu ili zahtjev za plaćanje smatra se nedopuštenim te korisniku neće biti isplaćena pomoć ili potpora. Nakon isteka roka za zakašnjele zahtjev se smatra nedopuštenim osim u slučaju više sile ili iznimnih okolnosti.

Nadalje, korisnik može u svakom trenutku djelomično ili u potpunosti odustati od jedinstvenog zahtjeva odnosno povući zahtjev i/ili dokumente za potporu.

Kako bi se utvrdila točnost podataka na podnesenom zahtjevu, prihvatljivost po potporama te poštivanje pravila višestruke sukladnosti Agencija za plaćanja provodi kontrole na terenu odabirom korisnike na temelju analize rizika. Ukoliko je provedenom kontrolom na teren utvrđena nesukladnost s podnesenim zahtjevom, odustajanje od zahtjeva ili drugih dokumenata na koje se ta nepravilnost odnosi nije dopušteno.

Nesukladnost podrazumijeva razliku između prijavljenog broja životinja i broja životinja koja se nalaze na gospodarstvu ili razliku između prijavljenih površina u jedinstvenom zahtjevu i/ ili zahtjevu za plaćanje i utvrđene površine kontrolom na terenu.

3.3. Važnost Mjere 10 poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u očuvanju izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

Mjera 10 (M10) spada u jednu od mjera Ruralnog razvoja RH za razdoblje 2014. – 2020. koja se do sada nije provodila u RH, dok je neke države članice EU provode još od osamdesetih godina prošlog stoljeća.

Dodjeljuje se korisnicima koji štite okoliš na svom gospodarstvu, sudjeluju u ublažavanju nepovoljnih učinaka poljoprivrede na okoliš, potiču bioraznolikost i sudjeluju u očuvanju prirodnih i genetskih resursa važnih za poljoprivredu. Jednom kada poljoprivrednik zatraži ovu mjeru potpore mora je provoditi idućih 5 godina, a također mora završiti i određenu izobrazbu.

Mjera 10. sadrži i 9 tipova operacija:

- 10.1. Plaćanja obveza povezanih s poljoprivredom, okolišem i klimatskim promjenama:
- 10.1.1. Obrada tla i sjetva na terenu s nagibom za oranične jednogodišnje kulture,
- 10.1.2. Zatravnjivanje trajnih nasada,
- 10.1.3. Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti,
- 10.1.4. Pilot mjera za zaštitu kosca (*Crex crex*),
- 10.1.5. Pilot mjera za zaštitu leptira,
- 10.1.6. Uspostava poljskih traka,
- 10.1.7. Održavanje ekstenzivnih voćnjaka,
- 10.1.8. Održavanje ekstenzivnih maslinika,
- 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja;

3.3.1. Uvjeti za ostvarivanje potpore iz operacije 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

Uvjeti koje moraju ispunjavati korisnici potpore za izvorne i zaštićene pasmine (u daljnjem tekstu: IZP korisnik) jesu:

- ulazak u sustav potpore na način da Agencija za plaćanja donese Odluku o ulasku u sustav potpore za Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja (u daljnjem tekstu: Odluka)
- prihvatiti obavezu petogodišnjeg razdoblja provođenja operacije (korisnik potpisuje Izjavu) ulaskom u sustav potpore
- provoditi uzgoj ugroženih i zaštićenih pasmina domaćih životinja upisanih u JRDŽ ili središnji popis matičnih jata
- podnošenje Jedinственог zahtjeva na godišnjoj razini s minimalnim brojem UG-a koji iznosi 0,15 UG-a te se izračunava pomoću tablice konverzije

3.3.1.1. Određivanje broja uvjetnih grla (UG)

Uvjetno grlo (UG) stoke je životinja ili skup životinja težine 500 kg, a broj UG računa se po sljedećoj formuli:

$$\text{Broj UG} = \frac{(\text{broj stoke} * \text{živa vaga stoke} * \frac{\text{broj dana stoke na PG} - u}{365})}{500}$$

Broj UG može se izračunati i upotrebom koeficijenata, odnosno umnoškom broja stoke s pripadajućim koeficijentom.

Tablica 1: Koeficijent za preračunavanje uvjetnih grla (UG)

Vrsta stoke	Koeficijent
Bikovi, krave i ostala goveda starija od 24 mjeseca	0,1
Kopitari stariji od 6 mjeseci	0,1
Goveda starosti od 6- 24 mjeseca	0,6
Goveda starosti do 6 mjeseci	0,4
Ovce i koze	0,15
Rasplodne krmače > 50 kg	0,5
Ostale svinje	0,3
Kokoši nesilice	0,014
Ostala perad	0,03

Izvor: Program ruralnog razvoja Republike hrvatske za razdoblje 2014. - 2020

3.3.1.2. Godišnje podnošenje zahtjeva za potporu

Svake godine tijekom trajanja obaveznog petogodišnjeg razdoblja korisnik je obavezan zatražiti potporu za IZP na listu A i prijaviti životinje na listu D u skladu s propisanim rokovima podnošenja jedinstvenog zahtjeva.

Tablica 2: Dob kada pasmina postaje spolno zrela i za nju se može zatražiti potpora.

Vrsta	Pasmina	Dob / mjeseci	Vrsta	Pasmina	Dob / mjeseci	
Konji	Hrvatski posavac	12	Goveda	Buša	8	
	Hrvatski hladnokrvnjak	12		Istarsko govedo	8	
	Lipicanac	12		Slavonsko-srijemski podolac	8	
	Međimurski konj	12		Cigaja	8	
Magarci	Istarski magarac	12	Ovce	Creska ovca	9	
	Primorsko-dinarski magarac	12		Dalmatinska pramenka	7	
	Sjeverno-jadranski magarac	12		Dubrovačka ruda	7	
Svinje	Crna slavonska svinja	6		Istarska ovca	8	
	Turopoljska svinja	6		Krčka ovca	8	
Perad	Kokoš hrvatica	5		Lička pramenka	7	
	Zagorski puran	9		Paška ovca	7	
				Rapska ovca	8	
				Koze	Hrvatska šarena koza	7
					Hrvatska bijela koza	7
			Istarska koza		6	

Izvor: Pravilnik o provedbi izravne potpore i IAKS mjera ruralnog razvoja, Narodne Novine 35/15

Korisnik osim za rasplodno i uzgojno valjane životinja, može ostvariti i pravo na potporu za pomladak. Tako može ostvariti pravo na potporu za konje i magarce koji su stariji od 12 mjeseci, za goveda koja su starija od 8 mjeseci, svinje koje su starije od 6 mjeseci, perad: zagorski puran ako je stariji od 9 mjeseci, a kokoš hrvatica od 5 mjeseci. Za koze i ovce također se može ostvariti potpora. Ovisno o pasmini moraju biti starije od 6 do 9 mjeseci.

3.3.1.3. Posljedice za smanjenje broja UG

Korisnik ima pravo na godišnju potporu za IZP životinje prema broju IZP životinja upisanih u JRDŽ na dan 10. lipnja i 31. prosinca godine u kojoj podnosi zahtjeva za IZP potporu.

Ukoliko se prilikom administrativne kontrole utvrdi da je broj grla manji nego je navedeno u Odluci, primjenjuju se sankcije u obliku nemogućnost ostvarivanja godišnje potpore, isključenje iz sustava potpore za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, te obavezan povrat do 50% isplaćenih sredstava potpore.

3.3.1.4. Nadomještanje UG

Korisnik je tijekom obaveznog razdoblja dužan držati onoliko životinja koliko je navedeno u Odluci. U slučaju da dođe do smanjenja broja životinja na gospodarstvu, korisnik je dužan nadomjestiti životinje u roku od 60 dana od dana događaja koji je doveo do smanjenja, i to isključivo u slučaju prirodnih okolnosti (uginuće životinje zbog bolesti ili nesreće za koju korisnik ne može biti odgovoran), više sile i iznimnih okolnosti (vanjske nepovoljne utjecaje koje nije bilo moguće predvidjeti, utjecati, spriječiti ili ukloniti kao npr. dugoročna profesionalna nesposobnost ili smrt korisnika, ozbiljna prirodna katastrofa, slučajno uništenje stočne nastambe na poljoprivrednom gospodarstvu, epizootska bolest te izvlaštenje cijelog ili velikog dijela poljoprivrednog gospodarstva) kako je propisano Pravilnikom. Korisnik je dužan upisati nadomještanje u registar na PG-u u roku od 3 dana i JRDŽ u roku od 7 dana te obavijestiti Agenciju za plaćanja pismenim putem u roku od 10 radnih dana od kada je nadomještanje izvršeno.

3.3.1.5. Obaveze IZP korisnika

Kada korisnik uđe u sustav potpore za izvorne i zaštićene pasmine i prihvati obvezu petogodišnjeg razdoblja, tijekom prvih osamnaest mjeseci obaveznog razdoblja korisnik, bez obzira na obrazovanje, mora završiti izobrazbu vezano uz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u trajanju od minimalno 18 sati. Svake sljedeće godine dužan je

završiti izobrazbu ili koristiti individualno savjetovanje ili sudjelovati u demonstracijskoj aktivnosti u trajanju od minimalno 6 sati godišnje vezano uz navedenu mjeru.

Jedna od obaveza je i sudjelovanje u provedbi uzgojnog programa što udruge uzgajivača, uzgojna organizacija i ovlaštena ustanova potvrđuje svake godine na Obrascu 12. iz Priloga 4. koji je sastavni dio Pravilnika.

Nadalje, Korisnik je obavezan držati životinje u skladu s zoohigijenskim uvjetima držanja i korištenja domaćih životinja što znači da životinje moraju biti pod nadzorom, imati primjeren smještaj, dostupnost hrane i vode. Kopitari trebaju imati izdan pravovaljani Identifikacijski dokument - putovnicu i biti označeni sukladno posebnom propisu o identifikaciji i registraciji kopitara.

Tijekom obveznog razdoblja korisnik je dužan držati na gospodarstvu obvezni broj uvjetnih grla IZP domaćih životinja kako je utvrđeno u Odluci. U slučaju povećanja broja uvjetnih grla tijekom obveznog razdoblja Agencija za plaćanja donosi novu Odluku kojom se utvrđuje obvezni broj uvjetnih grla, te utvrđuje obvezno razdoblje za novo prijavljena uvjetna grla.

O svim navedenim obavezama korisnik mora voditi evidenciju sukladno Obrascu 9. Priloga 4. koji je sastavni dio Pravilnika.

4. REZULTATI I RASPRAVA

4.1. Određivanje statusa ugroženosti izvornih i zaštićenih pasmina

Brojni su pokazatelji pomoću kojih možemo odrediti ugroženost neke pasmine domaćih životinja. Ugroženost se definira prema brojnim pokazateljima od kojih su glavni: broj uzgojno valjanih i reproduktivno sposobnih muških i ženskih jedinki, razina uzgoja u srodstvu, reprodukcijaska učinkovitost i populacijski trendovi. Izračun efektivne veličine populacije (N_e) temeljem broja uzgojno valjanih muških i ženskih jedinki vrši se prema formuli:

$$N_e = \frac{(4 * Nm * Nž)}{(Nm + Nž)}$$

pri čemu je:

N_e - efektivna veličina populacije

Nm - broj uzgojno valjanih i reproduktivno sposobnih muških jedinki

$Nž$ - broj uzgojno valjanih i reproduktivno sposobnih ženskih jedinki

Nacionalni savjet za Program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina u Republici Hrvatskoj (u daljnjem tekstu: NSP) napravio je kategorizaciju ugroženosti i svrstava ih u četiri skupine:

I a - kritično ugrožena

I - visoko ugrožena

II - ugrožena

III - nije ugrožena

Tablica 3: Definiranje statusa ugroženosti izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

Rizična kategorija	Ne (efektivna veličina populacije)	Opis
Ia (kritično ugrožena)	Ne < 50	Kritično ugroženu populaciju žurno treba uključiti u programe pohrane genetskog materijala u banku gena (spermu, zametke, jajne i somatske stanice). Kritično ugrožene populacije rijetko su samoodržive te treba, po potrebi, u uzgojni program integrirati srodne populacije kao »noseću komponentu« genetskog materijala. Ove pasmine radi tradicijske, kulturološke i genetske vrijednosti treba sačuvati.
I (visoko ugrožena)	Ne > 50; Ne < 200	Visoko ugroženu populaciju mjere konzervacije trebaju stabilizirati (efektivnu veličinu, rast udjela uzgoja u srodstvu, populacijski trendovi, gubitak genetske varijabilnosti). Nužna je žurna pohrana genetskog materijala u banku gena.
II (potencijalno ugrožena)	Ne > 200; Ne < 1000	Ugrožena populacija treba biti pod stalnom prismotrom. Potrebno je pratiti pokazatelje veličine populacije, trendove i razinu genetske varijabilnosti. Poželjno uključiti populacije u program pohrane genetskog materijala u banku gena.
III (nije ugrožena)	Ne > 1000	Populacija treba biti pod nadzorom a populacijski trendovi redovito praćeni i dokumentirani.

Izvor: Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj (2010), Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Zagreb

Prema FAO klasifikaciji skupine su podijeljene na:

1. kritično ugrožena (*critical breed*) - broj ženskih rasplodnih grla manji od 100, a muških ≤ 5 ,

2. ugrožena (*endangered breed*) - broj ženskih rasplodnih grla je između 100 i 1.000, a muških od 6 do 20,

Pasmine kod kojih je populacija ženskih rasplodnih grla veća od 1.000 (> 1.000), a muških rasplodnih grla veća od 20 (> 20) ne svrstava u kategoriju ugroženih (*breed not at risk*), a uz to su nazočni pozitivni populacijski i demografski trendovi te postoje razvijeni programi gospodarskoga korištenja,

3. potencijalno ugrožena - tu spadaju pasmine koje se po kriteriju veličine populacije svrstavaju u skupinu ugroženih, ali su pod aktivnom brigom javnosti (*critical-maintained breed and endangered-maintained breed*).

Pod rasplodnim grlima smatraju se za:

1. Goveda - ženska grla koja nisu mlađa od 12 mjeseci i koja su se jednom telila, a muška grla koji su upisani u matičnu knjigu bikova, a vodi ju HPA,
2. Konji - ženska grla starija od tri godine koja imaju jedno evidentirano ždrijebe i muška grla (pastusi) koji su upisani u matičnu knjigu pastuha, a vode ih ovlaštene uzgojne organizacije,
3. Magarci - ženska grla koja su se jednom pulila i muška grla (pastusi) koji su upisani u matičnu knjigu pastuha koju vode ovlaštene uzgojne organizacije,
4. Ovce i koze - ženska grla koja su starija od 12 mjeseci i koja su se jednom janjila ili jarila, i muška grla (ovnovi i jarčevi) koji su upisani u matičnu knjigu ovnova ili jarčeva koju vodi HPA,
5. Svinje - ženska grla koja nisu mlađa od 6 mjeseci i koja su se jednom prasila i muška grla koja su upisana u matičnu knjigu nerastova, koju vodi HPA,
6. Perad - kljunovi koju su upisani u Središnji popis matičnih jata.

Uzgojno valjana grla su izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja, te pomladak koji ulazi u sustav potpore, a moraju biti upisani u JRDŽ, Središnji popis matičnih grla i matični popis ovlaštenih organizacija za uzgoj uzgojno valjanih kopitara. (*APPRRR, Priručnik za poljoprivredna gospodarstva, 2012. godini*)

Tablica 4: Broj ženskih rasplodnih grla izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u razdoblju od 2013. do 2015. godine

Vrsta	Pasmina	Granični prag za priznavanje ugroženosti (broj ♀ rasplodnih grla)	Broj ♀ rasplodnih grla		
			2013	2014	2015
Goveda	Buša	7.500	461	538	703
	Istarsko govedo		721	732	781
	Slavonsko srijemski podolac		171	179	183
Konji	Hrvatski posavac	5.000	2.617	596	655
	Hrvatski hladnokrvnjak		3.617	1.063	1.105
	Lipicanac		903	291	368
	Međimurski konj		37	10	8
Koza	Hrvatska šarena koza	10.000	72463	572	825
	Hrvatska bijela koza		72	79	83
	Istarska koza		18	44	15
Magarci	Istarski magarac	5.000	1.705	1.045	200
	Primorsko dinarski magarac				743
	Sjeverno jadranski magarac				41
Ovce	Cigaja	10.000	1.365	1.190	986
	Creska ovca		833	8.879	869
	Dalmatinska pramenka		8.506	9.771	9.632
	Dubrovačka ruda		625	611	591
	Istarska ovca		2.222	2.154	1.357
	Krčka ovca		342	348	347
	Lička pramenka		7.346	7.357	7.833
	Paška ovca		4.152	3.394	4.388
	Rapska ovca		673	684	672
Perad	Kokoš hrvatica	25.000	2.160	3.742	4.889
	Zagorski puran		2.305	2.742	1.809
Svinje	Crna slavonska	15.000	839	1.064	1.309
	Turopoljska		124	119	132

Izvor: HPA, Godišnji izvještaj za 2013., 2014. i 2015. godinu i Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020. godine

4.2. Modeli kroz koje se provodi očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

Očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja provodi se kroz nekoliko pristupa:

- očuvanje u izvornom okruženju (*in situ*) – predstavlja zaštitu pasmina u njenom izvornom okruženju, niska su početna ulaganja (jeftinija zdravstvena zaštita, aktivna funkcija u proizvodnju hrane, održavanje populacija i zadržavanje kontakata s sredinom), a najveća prednost je korištenje pasmine u proizvodnji hrane, za održavanje okoliša i druge svrhe (kao što su: turizam, edukacija, istraživanja, pokusi i sl.)
- očuvanje izvan izvornog okruženja (*ex situ*) – očuvanjem živih životinja (*ex situ*- *in vivo*) izvan njihova uzgojnog područja (zaštićena područja, zoo vrtovi, edukacijske farme, istraživački centri, te prikupljanjem i čuvanjem spolnog tkiva i tkivnog staničja uzgojno valjanih jedinki u tekućem dušiku (-196 °C; *ex situ* - *in vitro*) u banci gena, za razdoblje kada će se tim osobinama morati popraviti nepoželjne osobine pasmina koje se koriste u proizvodnji.

4.3. Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj

Izvorne pasmine mogu se smatrati specijalnom grupom životinja koje su na zemlji dovoljno dugo da su genetski prilagođene tradicionalnom sustavu proizvodnje i okolišu (FAO, 1999) (*Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj (2010)*). Prema Zakonu o stočarstvu (*NN 70/97*) izvorne pasmine su definirane kao: „pasmine domaćih životinja stvorene na području Republike Hrvatske“. Zakon o zaštiti okoliša izvorne pasmine definira kao „Udomaćenu vrstu na čiji je proces evolucije djelovao čovjek kako bi udovoljio svojim potrebama, a koja se razvila kao posljedica tradicionalnog uzgoja i čini dio hrvatske prirodne baštine“. Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja nastalih na teritoriju Republike Hrvatske objavljen je u Narodnim novinama.

4.3.1. Goveda

Buša

Buša je poznata i pod nazivom domaće planinsko govedo ili ilirsko govedo. Najčešće je nalazimo u brdskim, planinskim i krškim područjima, gdje dobro iskorištava strme i male pašnjake.

Sa svojim skromnim zahtjevima prema hranidbi, otpornošću prema zaraznim i drugim bolestima i skromnim uvjetima držanja i uzgoja, pogodna je za PG-a koje se bave ekstenzivnim stočarstvom.

Prema službenim podacima HPA-a objavljenim u godišnjem izvješću za 2013. i 2014. godinu i efektivnoj veličini populacije svrstana je u kategoriju I- visoko ugroženu, a prema podacima iz 2015. godine broj muških i ženskih grla se povećao i spada u kategoriju II- potencijalno ugroženu.

Tablica 5: Brojno stanje Buše u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Bikovi (Nm)</i>	<i>Broj ženki (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	46	461	167,31	I- visoko ugrožena
2014	53	538	192,99	I- visoko ugrožena
2015	55	703	204,04	II- potencijalno ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

Istarsko govedo

Istarsko govedo u narodu je još poznat kao boškarin.

Skromni je zahtjeva prema uvjetima držanja i podneblju, dobro iskorištava pašnjake obrasle drvenastom vegetacijom koja u ljetnom periodu predstavlja glavni izvor hrane, otporna je prema bolestima

Prema podacima HPA- a objavljenim u godišnjem izvješću za 2013. Godinu i prema efektivnoj veličini populacije Istarsko govedo je svrstana u I- visoko ugroženu kategoriju. Također u 2014. I 2015. godini prema efektivnoj veličini populacije Istarsko govedo i dalje spada u kategoriju I- visoko ugroženu.

Tablica 6: Brojno stanje Istarskog goveda u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Bikovi (Nm)</i>	<i>Broj ženki (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	40	721	151,59	I- visoko ugrožena
2014	48	732	180,18	I- visoko ugrožena
2015	53	781	198,53	I- visoko ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

Slavonsko - srijemski podolac

Prema službenim podacima HPA-a objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. Godinu i efektivnoj veličini populacije Slavonsko-srijemski podolac spada u IA kritično ugroženu kategoriju.

U prošlosti se Slavonsko - srijemski podolac uzgajao radi rada i prehrane- kvalitetnog goveđeg mesa, a danas ova pasmina predstavlja vrijedan genetski materijal i ima ekološku i gospodarsku vrijednost.

Tablica 7: Brojno stanje Slavonsko- srijemskog podolca u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Bikovi (Nm)</i>	<i>Broj ženki (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	13	171	48,33	IA- kritično ugrožena
2014	14	197	51,94	I- visoko ugrožena
2015	12	183	45,05	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

4.3.2. Konji

Hrvatski posavac

Hrvatski posavac je otporan i sposoban se prilagoditi ne nepovoljne uvjete okoline, skromnih je zahtjeva prema uvjetima držanja i hranidbi, te dobro iskorištava krmu niske kvalitete. Prema službenim podacima koje je objavila HPA-a u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. Hrvatski posavac spada u kategoriju II- potencijalno ugrožena

Tablica 8: Brojno stanje Hrvatskog posavca u razdoblju od 2013.- 2015. godine prema kategorijama

<i>Godina</i>	<i>Pastusi (Nm)</i>	<i>Broj ženki (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	132	2087	496,59	II- potencijalno ugrožena
2014	138	2135	518,48	II- potencijalno ugrožena
2015	150	655	488,19	II- potencijalno ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

Hrvatski hladnokrvnjak

Hrvatski hladnokrvnjak je najbrojnija pasmina konja u RH. Otporna je prema bolestima, dobre je plodnosti, skromna je prema uvjetima držanja i hranidbi. Prema podacima HPA-a objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. godinu Hrvatski posavac spada u II- potencijalno ugroženu kategoriju

Tablica 9: Brojno stanje Hrvatskog hladnokrvnjaka u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Pastusi (Nm)</i>	<i>Broj ženki (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	238	2597	872,07	II- potencijalno ugrožena
2014	235	2651	878,99	II- potencijalno ugrožena
2015	295	1105	931,36	II- potencijalno ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Lipicanac

Lipicanac spada u najstariju i najpoznatiju pasminu konja u Europi. Prema broju grla i podacima objavljenim u HPA-a u godišnjem izvješću spada u kategoriju II- potencijalno ugrožena. Prema broju grla i svojoj kulturološkoj važnosti ova pasmina je vrijedna zaštite.

Tablica 10: Brojno stanje Lipicanca u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Pastusi (Nm)</i>	<i>Broj ženki (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	125	590	412,58	II- potencijalno ugrožena
2014	112	554	372,66	II- potencijalno ugrožena
2015	101	573	343,45	II- potencijalno ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Međimurski konj

Međimurski konj je jedina pasmina konja koja broji svega desetak grla i nalazi se na popisu ugroženih pasmina domaćih životinja. U prošlosti se Međimurski konj koristio za vuču i rad u poljoprivredi, a uvođenjem mehanizacije u poljoprivredu gubi svoju ulogu i dolazi do pada broja grla. Pred kraj 20-tog stoljeća počinje se raditi na uzgoju Međimurskog konja i upisom grla u Središnji popis matičnih grla Hrvatskog stočarskog centra evidentirano je 28 grla.

Prema službenim podacima HPA-a objavljeni u godišnjem izvješću u 2013. godini evidentirano je ukupno 68 grla, u 2014. godini 45 grla, a u 2015. godini 49 grla. Prema efektivnoj veličini populacije Međimursko konj spada u Kategoriju IA- kritično ugroženu.

U današnje vrijeme uzgaja se radi mesa i specifičnih proizvoda od mesa, a pogodna je i za proizvodnu mlijeka kao vrijedne sirovine u kozmetičkoj industriji.

Tablica 11: Brojno stanje Međimurskog konja u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Pastusi</i> (Nm)	<i>Broj ženki</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
2013	5	23	16,42	IA- kritično ugrožena
2014	2	17	7,15	IA- kritično ugrožena
2015	1	21	3,5	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

4.3.3. Koze

Hrvatska šarena koza

Hrvatska šarena koza spada u našu najbrojniju pasminu koza. Najčešće se drži na otvorenom gdje se pase i brsti raslinje, a tijekom zimskih mjeseci hrane se sijenom. Nema velike zahtjeve prema uvjetima držanja i otporna je na bolesti, pa joj držanje u štalama tijekom zimskih mjeseci ne predstavlja veliki problem.

Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. godinu Hrvatska šarena koza spada u kategoriju I- visoko ugrožena.

Tablica 12: Brojno stanje Hrvatske šarene koze u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Jarci</i> (Nm)	<i>Jarice</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
2013	25	463	94,87	IA- kritično ugrožena
2014	36	572	135,47	I- visoko ugrožena
2015	51	825	192,12	I- visoko ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

Hrvatska bijela koza

Hrvatska bijela koza najčešće se uzgaja na područjima s otezanim uvjetima gospodarenja, kao što su Dalmatinska zagora ili otoci. Uzgaja se radi mesa i mlijeka.

Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. godinu Hrvatska bijela koza spada u kategoriju IA- kritično ugrožena.

Tablica 13: Brojno stanje Hrvatske bijele koze u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Jarci</i> (Nm)	<i>Jarice</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
2013	4	72	15,15	IA- kritično ugrožena
2014	6	79	22,3	IA- kritično ugrožena
2015	6	83	21,3	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

Istarska koza

Istarska koza tj. jarac je motiv na grbu Istarske županije. Samo njeno pojavljivanje na grbu govori koliko je ova izvorna pasmina važna. Istarski kozu važno je sačuvati za buduće naraštaje jer osim što je važna za očuvanje biološke raznolikosti, predstavlja i važan genetski materijal.

Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću od 2013., 2014. i 2015. godinu Istarska koza spada u kategoriju IA- kritično ugrožena.

Tablica 14: Brojno stanje Istarske koze u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Jarci</i> (Nm)	<i>Jarice</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
2013	3	18	10,28	IA- kritično ugrožena
2014	4	44	14,16	IA- kritično ugrožena
2015	1	15	3,75	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

4.3.4. Magarci

Istarski magarac

Istarski magarac je jedan od zaštitnih znakova Istarskog poluotoka. Izgubio je svoju radnu funkciju, ali je važan zbog očuvanja biološke raznolikosti i predstavlja vrijedan genetski materijal.

Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2015. godinu i efektivnoj veličini populacije spada u kategoriju II- potencijalno ugrožena.

Tablica 15: Brojno stanje magaraca u 2015. godini

<i>Pasmina</i>	<i>Broj muških</i> (Nm)	<i>Broj ženki</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
<i>Istarski magarac</i>	59	200	354,44	II- potencijalno ugrožena
<i>Primorsko-dinarski magarac</i>	267	743	785,66	II- potencijalno ugrožena
<i>Sjeverno-jadranski magarac</i>	8	41	26,77	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2015. godina

Primorko-dinarski magarac

Primorko-dinarski magarac u prošlosti se koristi najčešće za rad (nošenje vode, hrane, robe, ali i čovjeka), a danas ima ekološku vrijednost jer predstavlja vrijedan genetski materijal i zbog očuvanja biološke raznolikosti. Prema službenim podacima HPA objavljenim u

godišnjem izvješću za 2015. godinu i efektivnoj veličini populacije spada u kategoriju II- potencijalno ugrožena.

Sjeverno-jadranski magarac

Sjeverno-jadranski magarac je otporan prema bolestima, lako prilagodljiv na uvjete držanja i okolinu (lako se prilagođava na suše i nedostatak vode). U prošlosti je najčešće boravio na otvorenim pašnjacima, a tijekom noći i po zimi smještao se u skromne nastambe. Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2015. godinu i efektivnoj veličini populacije spada u kategoriju IA- kritično ugrožena.

4.3.5. Ovce

Cigaja

Cigaja spada među najstarije pasmine ovaca na svijetu. Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2015. Godinu cigaja spada u IA- kritično ugroženu kategoriju.

Plodnost se kreće od 130 do 160%. Tjelesna masa ovaca je 50 do 65 kg, a ovnova 80 do 100 kg. Prosječna porodna masa muške janjadi je 4 do 4,5 kg, a s dva mjeseca janjad dostiže težinu 22 do 25 kg, a s četiri mjeseca 32 do 40 kg.

Tablica 16: Brojno stanje ovce Cigaja u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi (Nm)</i>	<i>Ovce (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	30	986	116,45	I-visoko ugrožena
2014	24	1190	114,24	I-visoko ugrožena
2015	30	132	97,77	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

Creska ovca

Creska ovca najčešće se uzgaja radi mesa- poznate creske janjetine, a mali broj ovaca se muze i proizvodi se tvrdi, punomasni creski sir. Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. godinu i efektivnoj veličini populacije Creska ovca spada u I-visoko ugroženu kategoriju.

Tablica 17: Brojno stanje Creske ovce u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi</i> (Nm)	<i>Ovce</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
2013	41	833	156,3	I-visoko ugrožena
2014	49	887	185,73	I-visoko ugrožena
2015	40	869	152,95	I-visoko ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Dalmatinska pramenka

Spada u najbrojniju populaciju ovaca u RH. Skromnih je zahtjeva prema uvjetima držanja i hranidbi, te se bez problema uzgaja na područjima s otežanim uvjetima gospodarenja kao što su Dalmatinska zagora.

Tablica 18: Brojno stanje ovce Dalmatinska pramenka u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi</i> (Nm)	<i>Ovce</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
2013	333	8509	1,281.83	III- nije ugrožena
2014	340	9771	13,288.56	III- nije ugrožena
2015	344	9632	1,328.55	III- nije ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Dubrovačka ruda

Dubrovačka ruda prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. godinu spada i efektivnoj veličini populacije spada u I- visoko ugroženu kategoriju

Tablica 19: Brojno stanje ovce Dubrovačka ruda u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi</i> (Nm)	<i>Ovce</i> (Nf)	<i>Efektivna veličina populacije</i> (Ne)	<i>Rizična kategorija</i> <i>Status ugroženosti</i>
2013	39	626	146,85	I-visoko ugrožena
2014	35	611	132,41	I-visoko ugrožena
2015	36	591	135,73	I-visoko ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Istarska ovca

Istarska ovca uzgaja se na području Istre. Istarska ovca pripada skupini najkrupnijih hrvatskih izvornih pasmina. Najčešći razlozi ugroženosti izvornih pasmina ovaca, su depopulacija sela, okretanje privrede prema turizmu, itd. Prema podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću od 2013- 2015. godine broja grla Istarske ovce je u padu.

Tablica 20: Brojno stanje Istarske ovce u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi (Nm)</i>	<i>Ovce (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	110	2222	419,24	II- potencijalno ugrožena
2014	99	2154	378,59	II- potencijalno ugrožena
2015	70	1357	266,26	II- potencijalno ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Krčka ovca

Najčešće se uzgaja radi mesa, a samo mali broj grla se uzgaja radi mlijeka iako je pokazan sve veći interes za tvrdim krčkim sirom. Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću u 2015. godini i efektivnoj veličini populacije Krčka ovca spada u kategoriju IA- kritično ugrožena.

Tablica 21: Brojno stanje Krčke ovce u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi (Nm)</i>	<i>Ovce (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	11	342	42,62	IA- kritično ugrožena
2014	16	348	61,18	IA- kritično ugrožena
2015	8	347	31,278	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Lička pramenka

Lička pramenka spada u izvornu pasminu, a prema broju grla i efektivnoj veličini populacije nije ugrožena pasmina.

Tablica 22: Brojno stanje ovce Lička pramenka u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi (Nm)</i>	<i>Ovce (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	207	7346	1,297.58	III- nije ugrožena
2014	244	7357	1,331.82	III- nije ugrožena
2015	277	7833	1,070.15	III- nije ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Paška ovca

Od mlijeka paške ovce dobivaju se nadaleko poznati punomasni, tvrdi paški sir. Otok Pag je po specifičnim agroklimatskim uvjetima i pašom bogatom ljekovitim i aromatičnim biljem što mlijeku i mesu paške ovce daje poseban okus. Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. I2015. godinu i efektivnoj veličini populacije Paška ovca spada i II- potencijalno ugroženu kategoriju.

Tablica 23: Brojno stanje Paške ovce u razdoblju od 2013. - 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi (Nm)</i>	<i>Ovce (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	186	4152	712,09	II- potencijalno ugrožena
2014	188	3934	717,7	II- potencijalno ugrožena
2015	173	4388	665,75	II- potencijalno ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

Rapska ovca

Rapska ovca je u narodu poznata i pod nazivom škraparica. Sitne je građe, te se u potrazi za hranom, lako zavlači među stijene. Najčešće se uzgaja radi mesa. Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2015. godinu broj grla je u padu u odnosi na prethodnu godinu, a prema efektivnoj veličini populacije spada u I- visoko ugroženu kategoriju.

Tablica 24: Brojno stanje Rapske ovce u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Ovnovi (Nm)</i>	<i>Ovce (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	34	673	14,38	IA- kritično ugrožena
2014	36	684	93,27	IA- kritično ugrožena
2015	29	672	111,2	I-visoko ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015. godina

4.3.6. Svinje

Crna slavonska svinja

Crna slavonska svinja poznata je i pod nazivom fajferica. Zbog velike otpornosti na bolesti i nije zahtjevan prema uvjetima držanja, te kako bi se postigla bolja kvaliteta mesa i manji udio masnoće, preporuča se uzgoj na otvorenom. Prema službenim podacima HPA

objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. I 2015.godinu vidi se da je broj grla u porastu, ali prema efektivnoj veličini populacije spada u I- visoko ugroženu kategoriju.

Tablica 25: Brojno stanje Crne slavonske svinje u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Nerastovi (Nm)</i>	<i>Krmače (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	120	839	419,93	I- visoko ugrožena
2014	163	1064	565,38	I- visoko ugrožena
2015	191	1305	666,45	I- visoko ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Turopoljska svinja

Isto kao i crna slavonska svinja, zbog velike otpornosti na bolesti, skromnih zahtjeva prema uvjetima držanja i bolje kvalitete mesa, preporuča se uzgoj na otvorenom. Za razliku od crne slavonske svinja, turopoljska svinja najčešće obitava u šumi gdje se hrani žirevima. Ovisno o urodu žireva, može se dohranjivati i određenom količinom kukuruza.

Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2013., 2014. i 2015. godinu i efektivnoj veličini populaciji turopoljska svinja spada u IA- kritično ugroženu kategoriju.

Tablica 26: Brojno stanje Turopoljske svinje u razdoblju od 2013.- 2015. godine

<i>Godina</i>	<i>Nerastovi (Nm)</i>	<i>Krmače (Nf)</i>	<i>Efektivna veličina populacije (Ne)</i>	<i>Rizična kategorija Status ugroženosti</i>
2013	29	124	14,38	IA- kritično ugrožena
2014	29	119	93,27	IA- kritično ugrožena
2015	30	132	97,77	IA- kritično ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

4.3.7. Perad

Zagorski puran

Zagorski puran je svjetski poznata autohtona pasmina koja je zaštićena u EU. Ime „Zagorski puran“ smiju nositi samo purani uzgojeni na području Krapinsko– zagorske i Varaždinske županije. Ne podnosi uzgoj u zatvorenom, te se najčešće uzgaja na otvorenom gdje se slobodno pase uz dodavanje kukuruza i krmnih smjesa. Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću broj kljunova Zagorskog purana od 2013.-

2015.godine je u padu. Smanjenje broja uzgajivača jedan je od razloga pada broja kljunova zagorskog purana.

Udruge uzgajivača i lokalne zadruge uspjele su od zagorskog purana stvoriti uspješnu robnu marku „Puran zagorskih brega“.

Tablica 27: Brojno stanje svih jedinki Zagorskog purana od 2013.- 2015. godine

Pasma	Godina		
	2013	2014	2015
Zagorski puran	2958	2742	1809
Ukupno	2958	2742	1809

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Kokoš hrvatica

Kokoš hrvatica, kao i većina izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, je otporna na uvjete držanja, skromnih je zahtjeva prema hranidbi, te je jedna od malobrojnih pasmina koja je zadržala instinkt sjedenja na jajima.

Prema službenim podacima HPA objavljenim u godišnjem izvješću za 2013.godinu spada u kategoriju II- potencijalno ugroženu. Unatoč niskim iznosom poticaja po kljunu uzgajivači ne odustaju od uzgoja ove vrijedne pasmine, te je prema podacima HPA vidljiv rast broja kljunova u 2014. I 2015. godini.

Tablica 28: Brojno stanje Kokoši Hrvatice u razdoblju od 2013.- 2015. godine

Godina	Pijetlovi (Nm)	Kokoši (Nf)	Efektivna veličina populacije (Ne)	Rizična kategorija Status ugroženosti
2013	234	2160	844,51	II- potencijalno ugrožena
2014	381	3521	1.375,20	III- nije ugrožena
2015	526	4888	1.899,60	III- nije ugrožena

Izvor: Godišnje izvješće HPA, 2013., 2014. i 2015.godina

Iz tablice 29. vidljivo je da se od 2013. do 2016. godine broj grla za sve tri ugrožene pasmine goveda povećava, što ukazuje na to da su poljoprivrednici prepoznali potencijal ovih pasmina. Broja grla Hrvatskog hladnokrvnjaka i Lipicanca nakon pada broja grla u 2012. godini zbog promjene zakonskih propisa, u 2013.godini se počeo povećavati i taj trend se nastavio i u 2014., 2015. i 2016. godini. Međimurski konj je najugroženija zaštićena i izvorna pasmina i prijati joj izumiranje. Također, broj grla Hrvatskog posavca se smanjio.

Broj grla Hrvatske šarene koze i Hrvatske bijele koze se povećava, dok se broj grla Istarske koze smanjio.

Za sve izvorne i zaštićene pasmine magaraca i ovci povećava se broj grla. Pad broja kljunova zabilježen je kod Zagorskog purana od 2013.- 2015. godine.

Uzgajivači su prepoznali potencijal Crne slavonske svinje i turopoljske svinje (otpornost na bolesti, prilagođavanje na uvjete sredine, proizvodnja kvalitetnih izvornih proizvoda) te se njihov broj povećava.

Tablica 29: Brojno stanje autohtonih domaćih životinja Republike Hrvatske prema podacima HPA za 2013- 2016.godinu

<i>Vrsta</i>	<i>Pasmina</i>	<i>Broj grla / kljunova u 2013. godini</i>	<i>Broj grla / kljunova u 2014. godini</i>	<i>Broj grla / kljunova u 2015. godini</i>	<i>Broj grla / kljunova u 2016. godini</i>
<i>Goveda</i>	Buša	461	538	703	
	Istarsko govedo	721	721	781	
	Slavonsko-srijemski podolac	171	175	183	
<i>Konji</i>	Hrvatski posavac	5.131	5.167	4.691	4.679
	Hrvatski hladnokrvnjak	6.614	6.815	6.877	7.156
	Lipicanac	21.487	21.144	21.868	22.775
	Međimurski konj	68	45	49	50
<i>Koze</i>	Hrvatska šarena koza	557	725	1017	
	Hrvatska bijela koza	87	99	104	
	Istarska koza	36	55	24	
<i>Magarci</i>	Istarski magarac	188	269	490	
	Primorsko-dinarski magarac			1.326	2.091
	Sjeverno-jadranski magarac			70	96
<i>Ovce</i>	Cigaja	1.811	1616	1.181	
	Creska ovca	945	1080	885	
	Dalmatinska pramenka				
	Dubrovačka ruda	743	774	743	
	Istarska ovca	2.871	2.743	2.871	
	Krčka ovca	408	420	408	
	Lička pramenka	8.714	8.731	8.714	
	Paška ovca	5.135	4.866	5.135	
	Rapska ovca	774	804	774	
<i>Perad</i>	Kokoš hrvatica	2.394	3.902	5.416	
	Zagorski puran	2.958	2.742	1.809	
<i>Svinje</i>	Crna slavonska svinja	839	1.064	1.496	
	Turopoljska svinja	124	119	162	

Izvor: HPA

Sve navedene pasmine prepoznate su kao ugrožene izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja, a podržavanjem njihovog očuvanja smanjuje se rizik od izumiranja.

Za potporu su prihvatljive samo rasplodno valjane, ugrožene i zaštićene pasmine domaćih životinja, koje su upisane u Jedinstveni registar domaćih životinja i potvrđene od strane stručnog tijela, saveza ili uzgojne organizacija. Za njih su osigurana bespovratna sredstva u obliku godišnjeg plaćanja po UG stoke kao naknada korisniku za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su rezultat držanja i uzgoja ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, te se na taj način sprečava njihovo izumiranje.

Korisnici ove mjere su poljoprivrednici ili grupa poljoprivrednika koji su upisani u Upisnik poljoprivrednika i drže domaće životinje upisane u JRDŽ. U slučaju da je zanimanje za ovu vrstu potpore veće nego su na raspolaganju financijska sredstva, slijedi se princip selekcije.

4.4. Pasmine na rubu izumiranja i izumrle pasmine domaćih životinja Republike Hrvatske

4.4.1. Goveda

Gotovo sve izumrle pasmine goveda imaju kulturno - povijesni značaj i goveda su bila nezaobilazni dio identiteta sela i krajobraza, ali njihovim nestankom zaboravljen je taj kulturno - povijesni značaj. Pisani podaci o njima su oskudni, a nestankom tih pasmina zauvijek je izgubljen vrijedan genetski potencijal. Razlozi izumiranja tih pasmina su industrijska stočarska proizvodnja, skromni prinos mlijeka i mesa, migracija ljudi sa sela u grad, urbanizacija ruralnih sredina, križanje s proizvodnijim pasminama goveda.

Većina pasmina je bila dobra prilagođena na uvjete okoline, primjer su krčki pašnjaci, bile su izdržljive, otporan na visoke (žegu) i niske (studen) temperature i na bolesti. Bile su skromnih zahtjeva prema uvjetima držanja i hranidbi, a imale su i veliki gospodarski značaj (služile su za rad, u prehrani ljudi, bile su dio folklornih manifestacija).

Krčko govedo

Krčko govedo stoljećima je bio nezaobilazan dio identiteta krčkih sela i imao je kulturno- povijesnu važnost, koja je njihovim nestankom zaboravljena. Pisani podaci o krčkom govedu su oskudni, a ne postoji evidencija o današnjoj populaciji, te se smatra da je izumrla u drugoj polovici dvadesetog stoljeća. Njegovim izumiranje ostali smo bez vrijednog genetskog materijala.

Krčko govedo imalo je izduljenu glavu s crnih živahnim i blagim očima, obojeno nepce i olovno sivi jezik. Kod ove pasmine prsa su bila duboka, noge čvrste i koščate. Rogovi jaki i pravilni. Telad se rađala s crvenkasto-smeđom bojom dlake, a u dobi od tri mjeseca boja

dlake se mijenjala u sivu. Krave su bile u grebenu visoke 130 cm, a bikovi 133cm i dostizali su težinu do 600 kg.

Krčko govedo je spadala u grupu kasnozrelih pasmina i rast je završavao sa 6 godina. Mliječnosti im je bila slaba, ali su bile pokretane i koristile su se za rad (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Posavska gulja

Posavska gulja je bila važna u poljodjelstvu, transportu, prehrani stanovništva. Zbog skromnijih proizvodnih sposobnosti zamijenjena je proizvodnijim pasminama, što je dovelo do njenog izumiranja.

Bila je kasnozrela pasmina, manjeg tjelesnog okvira. Glava joj je bila duga i umjerene širine, a krasili su je dugi i izraženi rogovi. Vrati i trup su bili umjerene dužine, (užina trupa je bila 140cm), a zdjelica kraća i koso položena. Visina grebena je bila oko 120 cm, a tjelesna masa kod krava je iznosila od 400 do 450 kg, a bikova 500 do 600 kg. Boja je varirala od sivobijele do tamnosive, s tamnijim nijansama na glavi i vratu. Mliječnost je bila skromna, oko 1.600 kg mlijeka sa 4,2% mliječne masti (Šmalcelj i Rako 1955.)

Zagorsko crveno govedo

Postupnim križanje zagorskog crvenog goveda s simentalskim govedom stvara se crveno šaro govedo. Daljnjim križanjem crveno-šaro govedo nestaje i nastaje hrvatsko simentalsko govedo. To je bio kraj zagorskog crvenog goveda i na taj način je i taj vrijedan genetski potencijal zauvijek izgubljen.

Kulturno povijesnu važnost zagorskog crvenog goveda nemoguće je obnoviti, budući da pisani podaci o toj pasmini su oskudni, a i sama pasmina je izumrla.

Zagorsko crveno govedo bilo je snažne konstitucije. Glava joj je bila kraća, sa svjetlijom dlakom oko očiju i njuške, a rogovi su bili izraženi. Vime je bilo dobro razvijeno. Krave su u grebenu bile visoke 125 cm, a bikovi 130 cm. Tjelesna težina je bila 350 do 550 kg, a mliječnost 2.000 kg godišnje (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Sivo dalmatinsko govedo

Sivo dalmatinsko govedo je jedna od rijetkih pasmina koja nije izumrla, ali nije u sustavu za potpore. Danas se veličina populacije procjenjuje na 2.000 do 2.500 jedinki, ali točan broj se ne može sa sigurnošću utvrditi, budući da se pasmina ne vodi u središnjem registru goveda u HPA.

Pasmina je značajna kao vrijedan genetski materijal, zbog proizvodnje mlijeka i mesa, za ekološku proizvodnju (za dobivanje prepoznatljivih prehrambenih namirnica), za održavanje staništa i očuvanje identiteta ruralnih dijelova Dalmacije i okolice.

Da bi se spasilo dalmatinsko govedo predlažu se mjere zaštite uspostave Matične knjige, izrada specifičnog uzgojnog programa, razvoj i održavanje in situ modela očuvanja. U ruralnim područjima, zaštita i promoviranje proizvoda od sivog dalmatinskog goveda, te promoviranje pasmine na nacionalnoj razini.

Sivo dalmatinsko govedo je prilagodljivo, dugovječno i izdržljivo, niske do umjerene proizvodnje. Kod nje je uzgojni naglasak na proizvodnji mlijeka i mesa, a proizvodnja stanjaka ili kože javlja se kao sekundarna važnost.

Sive je boje dlake, dok se svjetlije i tamnije nijanse javljaju rjeđe. Glava, vrat i leđa su umjerene dužine. Visina grebena je 123,5 cm, a dužina trupa je 140 cm. Noge su čvrste i pravilno građene. Vime je umjerene veličine, a u vrijeme laktacije je može proizvesti 2500 kg mlijeka. Krave su teške od 400 do 500 kg, a bikovi 500 do 550kg. Pogodna je za sustave proizvodnje mlijeka i mesa niskog do umjerenog intenziteta (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

4.4.2. Konji

Konji su važne životinje koje su posljednje pripitomljene. U početka čovjek je lovio konje zbog mesa i kože, a kasnije ga je počeo koristiti za rad i transport. Kada je konja upregnuo u kola, razvoj civilizacije je ubrzan. Konji su sudjelovali i u ratnim osvajanjima, kao izvor hrane, a i pod njegovim kopitima nestajala su i nastajala su nova carstva i kulture.

Stoljećima su se provodila križanja s konjima koje su dovodili različiti osvajači ili plemići sa sobom na osvojena područja radi poboljšanja uzgojnih osobina naših domaćih konja. Najčešće su se naše domaće kobile parile sa drugim pasminama pastuha jer su bile najbolje prilagođene našim uzgojnim prilikama.

Dalmatinski bušak

Dalmatinski bušak nije uvršten na službeni Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja. U matičnim knjigama Hrvatskog centra za konjogojstvo 2010. godine zabilježeno je na području Dalmacije 1.035 grla. Danas se procjenjuje da je aktualna veličina populacije svedena na nekoliko stotina grla s tendencijom opadanja.

U današnje vrijeme nemoguće je za očekivati da će se Dalmatinski bušak koristiti za potrebe obavljanja radova ili vuču, pa bi glavni cilja povratka trebao biti u održavanju

krajobraza i bioraznolikosti, korištenje u sportske svrhe, za jahanje i kao turističku atrakciju Dalmacije.

Glava Dalmatinskog bušaka je umjerene veličine, uši su kratke, a oči izražajne i živahne. Vrat je umjereno dug, mišićav. Greben je umjerene dužine., a visina u grebenu je 127 cm. Leđa su nešto duža, blago ulegnuta. Prsa su umjerene dubine i širine. Položaj nogu je pravilan, hod ispravan. Boja dlake je jednobojna, uglavnom dorat. Mirnog je temperamenta, ustrajan u radu, prilagodljiv na okruženje i poslove (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Krčki poni

Početak 20. stoljeća zabilježena je populacija od 115 konja na otoku Krku, a početkom 21 stoljeća smatra se da je ta populacija potpuno izumrla i ima sam kulturno povijesnu važnost. Visina grebena je bila 114- 130cm, a zabilježeni su i primjerci visine jedva 100 cm. Bio je kratak, jak i mišićav. Noge su bile snažne i dobrog stava.

Po boji dlake prevladavao je dorat, Glava, gubica i rep su bili crni, a na ostatku tijela boja dlake je bila dorata. Težio je 200 kg (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Lički konj

Današnja populacija Ličkog konja nije zabilježena i smatra se da je izumro u drugoj polovici 20 stoljeća.

Po izgledu Lički konj je bio sličan lipicancu. Visina grebena mu je bila 155 cm. Imao je robusnu glavu srednje veličine,, kratki i snažan vrat, duga i ravna leđa. Noge su mu bile kratke i čvrste (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

4.4.3. Ovce

Birka

Današnja populacija Birke nije zabilježena i smatra se da je izumrla početkom 20 stoljeća. Krajem 19 stoljeća bila je proširena na područje od Varaždinske, djelu Zagrebačke i Koprivničko Križevačke županije, te Podravine i sve do Srijema. Pisani podaci o njoj su oskudni, tako da je njenu kulturno- povijesnu važnost nemoguće obnoviti.

Bila je srednje veličine, ovce su bile visine u grebenu 60 do 65 cm, a ovnovi 70 cm. Ovce su težile 30 do 34 kg, a ovnovi više od 60 kg. Glava je bila srednje veličine, lice bijelo, crno ili pjegavo. Davala je 10 do 35 litara mlijeka (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

4.4.4. Svinje

Kao i sve pasmine svinja koje su uvrštene na službeni Popis izvornih i zaštićenih pasmina i za ove pasmine trebalo bi se provesti istraživanje pasmina i uvrstiti ih se na službeni Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja.

Važne su za održavanje pašnjačkih površina, suzbijanje invazivnih vrsta biljaka, širenje pojedinih vrsta biljaka i gljiva. Preveliki broj grla na pašnjacima može imati negativne posljedice za okoliš. Dobro se prilagođavaju na uvjete okoline i držanja, dobro iskorištava sve izvore hrane, a u današnje vrijeme zanimljiva je jer je pogodna za ekstenzivni uzgoj i zbog kvalitetnih osobina pogodna je za selekciju (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Bagun

Bagun također spada u izumrlu pasminu, za koju su pisani podaci oskudni, a njenu kulturno povijesnu važnost nemoguće je obnoviti. Dobro se prilagođavala na okoliš i uvjete držanja, bila je otporna na hladnoću i bolesti, te je dobro iskorištavala hranu. Nažalost, dolaskom mesnatijih pasmina poput Landrasa i Yorkshira, ova pasmina je zauvijek izgubljena.

Glava joj je bila srednje velika i kratka, vrat širok i mišićav, leđa ravna i široka. Trup joj je bio kratak, prsa široka i duboka. Noge su bile čvrste, butovi dobro razvijeni. Bila je prekrivena žućkasto bijelim čekinjama, koje su ljeti bile valovite, a zimi kovrčave. Bagun je bio visine u grebenu 72 cm, a težila je oko 160 kg (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Bijela zagorska svinja

Nije prepoznata kao izvorna pasmina, te nema kulturno povijesnu važnost. Bila je rasprostranjena na području Varaždine i Hrvatskog zagorja, a posebno na području Stubice, Klanjca, Pregrade, Zlatara, Krapine, Novog Marofa, Ludbrega.

Glava joj je srednje velika. Trup dugačak i dubok, noge koščate i srednje duge. Čekinje su bile bijele boje, a koža sivkasta. Krmeće su prasile 8 do 12 prasadi. Pripuštale su se s 9 do 12 mjeseci, a nerastovi su bili spolno zreli sa 10 do 12 mjeseci (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Bijela mangulica

U Hrvatskoj Bijela mangulica je potpuno izumrla, a danas se uzgaja na vrlo malom području u Mađarskoj i Srbiji, od kuda bi trebalo provesti reintrodukciju. Nije uvrštena u Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, te nije evidentiran niti njihov potrebiti broj.

U najstarijoj literaturi navode se dva osnovna tipa mangulica: velika (ugarska) i mala bijela mangulica. Mala se razlikuje od velike po uspravnim, malim i šiljastim ušima, te boljoj tovnosti i plodnosti. Očito je mala bijela mangulica naša izvorna pasmina. Glava joj je kratka, široka i visoka, čelo joj je široko, s napola spuštenim ušima. Vrat joj je srednje dug i mišićav. Visina grebena kod krmača je 70 cm, a nerastova više od 80 cm. Tijelo joj je prekriven gustim, kovrčavim čekinjama koje su sive do svijetlo- žućkaste boje. Krmače dosežu 120 do 180 kg, a nerastovi i više od 180 kg (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Lasasta mangulica

Dugo je bila dominantna svinja istočnog dijela Hrvatske, gdje je udio 1941. godine bio 60 do 90% tj. 200.000 svinja. Polovicom 20. stoljeća potiskuje ju crna slavonska svinja, pa Berkshir, Yorkshire i Landras, pa u Hrvatskoj izumire, ali opstaje u Srbiji.

Glava joj je uska, uši obješene. Noge vitke. Krmače dosežu tjelesnu težinu 100-150 kg. Čekinje su joj duge i podsjećaju na krzno. Prasad lasaste mangulice više slični na prasad divlje svinje. Kasnozrela je pasmina i meso joj je slabije kvalitete zbog grubljih mišićnih vlakana broj (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Šiška

Šiška se uzgaja na području Mađarske, Bosne i Hercegovine, Srbije, Rumunjske i Bugarske, a kod nas se uzgajala na cijelom području Hrvatske sve do polovice 19 stoljeća. Dobro se prilagođavala na uvjete okoline, bila je otporna na bolesti i hladnoću, ali kasnozrelost, slabija kvaliteta mesa zbog grubih i suhih mišićnih vlakana, slabije proizvodne osobine razlozi su što su šišku potisnule produktivnije pasmine: mangulica, bagun i crna slavonska svinja, a naknadno i uvezene visoko produktivne pasmine svinja.

Šiška ima meso specifičnog okusa, koje nije toliko cijenjeno svježije, već kao sirovina za čuveni dalmatinski pršut, kobasice i druge mesne prerađevine.

Glava joj je uska i izduljena, vrat joj je uzak, dugačak i slabo mišićav. Trup joj je kratak i uzak, a cijelo tijelo joj je prekriveno gustom, dugačkom i ravnom čekinjom (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Crno šara banovinska svinja

Stanje današnje populacije nije poznato, pasmina nije prepoznata i nije uvrštena u Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

Od kraja 19 stoljeća, pa sve do 2 svjetskog rata uz turopoljsku svinju predstavljala je osnovu za razvoj mesno- prerađivačke industrije Gavrilović. Bila je dobrih uzgojnih svojstava (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Crno- šara banovinska svinja

Crno- šara banovinska svinja je bila kombinirana pasmina srednje velike glave s obješenim ušima, te dugim tijelom. Koža joj je bila prekrivena gustim i nepravilnim mrljama. Čekinja je oštra, glatka i sjajna, priljubljena uz tijelo. Bila je ranozrela pasmina i prasila je 8 do 10 prasadi.

Odlično je koristila ispašu i imala dobra proizvodna svojstva, pri čemu je u tovu dostizala 200 kg i više (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

4.4.5. Kokoši

Sve većim uzgojem linijskih hibrida u proizvodnji došlo je do istiskivanja izvornih pasmina kokoši s poljoprivrednih gospodarstva i farmi. Malo je pisanih podataka o pojedinim pasminama kokoši, budući da se nisu provodila istraživanja o njihovim proizvodnim i drugim osobinama, a na osnovi siječanja starijih uzgajivača teško je raspolagati s podacima o njihovom broju. Ipak, zahvaljujući manjem broju uzgajivača pojedine pasmine sačuvane su od izumiranja.

Dalmatinska kokoš

Uzgaja se na području Dalmacije. Skromnih je zahtjeva prema hrani, a i u lošim uvjetima držanja dobrih je proizvodnih osobina (dobra nesivost). Ima suho, ali ukusno meso.

Kokoši se drže na otvorenom, gdje same pronalaze hranu (travu, djetelinu, kukce), a važne su u suzbijanju invazivnih vrsta biljaka, kukaca i za širenja pojedinih vrsta biljaka i gljiva. U današnje vrijeme industrijske proizvodnje jaja i mesa, pojavom novih hibrida i pasmina, pojavom bolesti ptičje gripe, prestankom tradicijskog uzgoja peradi i neprepoznavanje izvornog proizvoda dalmatinska kokoš polako je počela nestajati sa okućnica.

Zbog nedostatka znanstvenih istraživanja i ne vođenja evidencija nepoznato je stanje populacije, te nije uvrštena u službeni Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Hrvatska kokoš

Stanje populacije Hrvatske kokoši nije poznato, ali na terenu se mogu naći ostaci populacije koji su iskrižani s pasminama težeg tipa.

Ova pasmina je prilagođena na uvjete okoline, otporna je na bolesti i daje zadovoljavajuće proizvodne rezultate. Industrijska proizvodnja, pojava ptičje gripe, novih pasmina i hibrida, deruralizacija i brojni drugi razlozi doveli su prestanka tradicionalnog uzgoja. Važna je u suzbijanju invazivnih vrsta biljaka, beskralježnjaka, za širenje pojedinih vrsta gljiva i biljaka, prateće agrobioraznolikosti parazita, napasnika i predatora, kao što su ptice grabljivice.

Hrvatska kokoš je laka do srednje teška, kombinirana pasmina. Teška je 1,5,-2 kg. Godišnje snese 180 jaja, težine 55g, bijele boje ljuske (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Lička kokoš

Stanje današnje populacije nije poznato. Lička kokoš je lagana, kombinirana pasmina. Većina kokoši ima kukmu, a pijetlovi su najčešće crno crveni sa zlatno žutom grivom i repni perjem metalnozelene boje. Tjelesna težina je 1,64 kg, a godišnje je snese 124 jaja, prosječne težine 55 g (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Podravska kokoš

Stanje današnje populacije nije poznato. Križanjem podravske kokoši sa pijetlovima pasmine Leghorn i Wellsummer dobivena je kokoš hrvatica (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Zagorska kokoš

Zagorska kokoš spada u srednje tešku kombiniranu pasminu, s dva osnovna oblika obojenosti perja: jarebičasta i crvenkastosmeđa.

Jarebičasta je imala smeđu glavu s čuperkom. Imala je kratki i jaki kljun. Leđa i krila su bila smeđa do kestenjasto smeđe boje i rep uspravan. Kod pijetlova je ovjes bio smeđe-crvene, a ramena i leđa su bila tamnija nijansa iste boje, a trbuh i prsa su bila potpuno crna (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Istarska kokoš

Prestankom tradicionalnog načina uzgoja peradi, te brojni drugi razlozi: dolaskom novih pasmina i hibrida, industrijska proizvodnja, deruralizacija, nepoznavanje izvornog proizvoda, razlog su njene ugroženosti.

Istarske kokoši je zanimljiva zbog njene lake prilagodljivost na vanjska uvjete, otpornost na bolesti i zadovoljavajući proizvodni rezultati. Važna je u suzbijanju invazivnih vrsta biljaka, beskralježnjaka, za širenje pojedinih vrsta gljiva i biljaka, prateće agrobioraznolikosti parazita, napasnika i predatora, kao što su ptice grabljivice.

Istarska kokoš je srednje veličine i kombiniranih svojstava, lagana i vrlo aktivna. Po boji perja prevladava grahorasti tip obojenosti. Jaja su bijele boje ljuske, težine 60 g. Pijetlovi imaju izrazito crvenu krijestu, a rep im je izdužen s više dugačkih srpastih pera (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Posavska kukmasta kokoš - Kukmača

Kukmača je dobila naziv po ovećoj kukmici koja ju ukrašava. Uzgaja se na području Posavine, Ivanića, Dugog sela i sjeverno od Križevaca.

Kukmača spada u skupinu srednje teških pasmina, kokoši teže 3,5kg, a pijetlovi 4,5 kg. Dobro je nesivosti, jaja su izduljena oblika, krupna i tamne ljuske. Tradicionalno se uzgaja u dvorištima, ali voli se pasti i po travnatim površinama. Meso joj je dobre kvalitete.

Pojavljuje se u nekoliko tipova od crvene do crne, grahoraste i prskano-šarene (rugane) boje (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Križevačka kukmica

Križevačka kukmica je relativno mlada pasmina kokoši, selekcija i uzgoja započeli su 1984, a prvi puta je promovirana 1993. Godine na izložbi malih životinja u Križevcima. Nastala je sa ciljem stvaranje atraktivne izložbene kokoši. Ova kokoš nastala je oplemenjivačkim radom uzgajivača Josipa i Katice Vojte iz Križevaca, a podloga za uzgojni rad bile su im kokoši iz okolice Križevaca. Budući da se ta pasmina brojčano nije dovoljno proširila, zbog male populacije postoji opasnost od uzgoja u srodstvu, a time i nezadovoljavanja kvalitete.

Za neocijenjene pasmine i vrste domaćih životinja nema dovoljno podataka kojim bi se mogao utvrditi njihov status, a to upućuje na činjenicu da bi se trebalo provesti daljnje istraživanje, kojim bi se došlo do podataka o broju jedinki za svaku od tih pasmina (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Međimurska kokoš

Selekcija i uzgoj Međimurske kokoši započeo je 1992.godine, a tek je 2010.godine službeno priznata od strane hrvatskog saveza udruga uzgajatelj malih životinja. Međimurska kokoš proširena je na Međimurskom području, ali se posljednjih godina polako širi i na druga područja Hrvatske. Stanje populacije nije poznato.

Kao i sve stare pasmine važna je za suzbijanju invazivnih vrsta biljaka, beskralježnjaka, za širenje pojedinih vrsta gljiva i biljaka, prateće agrobioraznolikosti parazita, napasnika i predatora, kao što su ptice grabljivice.

Glava joj je srednje veličine. Šarenica očiju joj je narančasta, kljun joj je jak, kratak. Vrat je izduljen, dobro obrastao perjem. Krila su srednje veličine, dobro prianjaju uz tijelo. Bataci su joj čvrsti, srednje dugi, noge jake, srednje duge, neoperjale. Tjelesna težina kreće se kod pijetlova 4 kg, a kokoši 3,5 kg. Nesivost je 180 do 200 jaja, smeđe boje ljuske, težine oko 65 g.

Javlja se u tri boje: jarebičasta, narančasta i pšenična (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Zagorska golovrata kokoš

Zagorske golovrata kokoš je star pasmina i zato je važna za kulturni identitet Hrvatskog zagorja i susjednih područja. Smanjenje tradicionalnog načina uzgoja, pojava novih pasmina i hibrida, pojava ptičje gripe, nepoznavanje izvornog proizvoda, deruralizacija, deagrarizacija sve su to razlozi ugroženosti zagorske kokoši. Važna je u suzbijanju invazivnih vrsta biljaka, beskralježnjaka, za širenje pojedinih vrsta gljiva i biljaka, prateće agrobioraznolikosti parazita, napasnika i predatora, kao što su ptice grabljivice.

Zagorska golovrata kokoš s obzirom na boju perja javlja se u tri boje: bijela, žuta i crvena, plavosive do grahoraste i potpuno crne. Glava joj je srednje velika. Na dijelu glave, lica i vrata nema perja. Kljun je čvrst, srednje dug i povijen. Vrat joj je dug i crvene boje. Trup je mišićav, a prsa široka i zaobljena. Krila su čvrsta i skladno priliježu uz tijelo. Noge su čvrste, dosta visoke, razvijenih bataka. Kokoši su težine 2 do 2,5 kg, a pijetlovi 3 kg.

Meso joj je kvalitetno, a nesivost je dobra 160 jaja godišnje. Živahna je i otporna na bolesti i studen, te je pogodna i za brdska područja (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

4.4.6. Purani

Pojavom industrijskog uzgoja purana, pojavom ptičje gripe, deruralizacije, nepoznavanje izvornog proizvoda, sve je to dovelo do ugroženosti purana. Važni su u suzbijanju invazivnih vrsta biljaka, beskralježnjaka, za širenje pojedinih vrsta gljiva i biljaka, prateće agrobioraznolikosti parazita, napasnika i predatora, kao što su ptice grabljivice, lisice, kune, čagljevi.

Da bi se mogle provesti mjere zaštite potrebno je istražiti populacije i shodno rezultatima uvrstiti ih na službeni Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Dalmatinski puran

Dalmatinska puran (tuka) se i danas uzgaja na tradicionalan način u jatima od 4- 20 kljunova. Drže se na otvorenom, gdje same pronalaze hranu (travu, djetelinu, skakavce i druge kukce, otpale masline, murve i drugo voće). Rasplodno jato čine 1 puran i tri purice. Purice u jednom ciklusu snesu do 20 jaja i obično se izvali 18 purića.

Glava Dalmatinske tuke je duga i čvrsta, vrat je dug, neoperjan, ispunjen crvenkastim bobicama. Prsa su široka, a tijelo kompaktno i snažno. Postoje tri osnovna tipa po boji perja: crni, brončani i smeđi. Kod crnog tipa boja perja je potpuno crna, kod brončanog temeljna boja je crna uz prisutnost zelenometalne, smeđe i svjetlije preljeve, te bijeli obrub perja. Težina odraslih purana je 5 do 7 kg, a purica 3,5 do 4 kg. Meso dalmatinske tuke je izvrsne kvalitete (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Međimurski puran

Postoji vrlo šturi opis međimorskog purana, gdje se navodi da slični zagorskom puranu. Zato bi se trebale provesti istraživanje da se utvrdi razlika između te dvije pasmine.

Pasmina je proširena na području Međimurja, sjevernog dijela Hrvatske, između rijeka Save i Drave. Stanje populacije nije poznato, ali je svakako u padanju. Pasmina nije uvrštena na Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, te njihov potrebiti (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

4.4.7. Guske

Populacija gusaka se drastično smanjila, a razlog tomu je melioracija rijeka i smanjenje vodenih staništa, perje gusaka zamijenjeno je sintetskim materijalima, migracija seoskog stanovništva, neorganizirani otkup, prerada i plasman guščjih proizvoda i slabi marketing. Industrijalizacija poljoprivredne proizvodnje, prijelaz s otvorenog sustava držanja peradi u zatvoreni sustav uz korištenje visokoproizvodnih hibrida ugrozilo je ove, ali i druge pasmine peradi.

Guske su značajne jer su dobro prilagođene uvjetima okoline, što podrazumijeva i periodički poplavljene pašnjake, otporne su na bolesti i potencijal su za proizvodnju izvornih tradicionalnih proizvoda (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Dravska guska

Dravska guska je niska, kratkih nogu, širokog i jakog vrata, male glave, operjanog lica. Prsa su joj široka i dobro razvijena. Javlja se u tri tipa obojenosti: bijelo siva prskana, bijelo siva i siva.

Dravska guska se uzgaja na otvorenom uz tokove rijeka. Snese 10 do 15 jaja tijekom veljače i ožujka. Na jajima sjedi 30 dana iz kojih se izvali 10 do 12 pačića. Doseže tjelesnu masu do 5 kg (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Podunavska guska

Podunavska guska je znatno krupnija od posavske guske i doseže tjelesnu masu od 5 do 7 kg, u tovu čak i do 10 kg. Karakterizira ju dugo i kovrčavo perje, koje se često vuče po zemlji (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Posavska guska

Glava joj je mala u odnosu na tijelo i neki primjerci imaju kukmicu na glavi. Vrat je jak, duljine 40 cm, prsa su dobro razvijena i poluokruglo zaobljena. Tijelo je kratko zdepasto i čvrsto. Tjelesne mase 3 do 6kg. Po boji perja razlikujemo četiri tipa obojenosti: bijelo- sivi prskani tip, bijelo sivi, sivi i bijeli tip (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

4.4.8. Patke

Domaća patka

Domaća patka spominje se malo u domaćoj literaturi i slabo su poznata njena morfološka i fiziološka svojstva. Domaća patka je važna za očuvanje biološke raznolikosti uz rijeke Savu, Dravu i Dunav, močvarnih i periodički poplavljenih područja. Njena najveća prednost je prilagođavanje na uvjete okoline, na uvjete ekstenzivnog uzgoja, te je otporna na bolesti.

Glava i vrat su joj zeleno boje s bijeli ovratnikom. Prsa su joj smeđe-crvena, krila duga s letnim perima ljubičaste boje. Kod mužjaka je repno perje tamnocrveno i uvinuto prema gore. Godišnje snese 50 do 80 jaja bijele boje ljuške. sjedi samostalno na jajima, a pačići su otporni, snalažljivi i lako se uzgajaju. Doseže tjelesnu masu od 1,5 do 2,5 kg, te nije pogodna za tov.

Ova pasmina je postala ugrožene uslijed industrijske (intenzivne proizvodnje u zatvorenim prostorima) proizvodnje pačjeg meda, pojavom ptičje gripe, deruralizacijom i nepoznavanjem izvornog proizvoda. Nije poznat broj kljunova domaće patke, ali bi ju se svakako trebalo uvrstiti na službeni Popis izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja te njihov potrebiti (*Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, 2011.*).

Tablica 30: Popis izumrlih i nedovoljno poznati pasmina domaćih životinja

Vrsta	Pasmina	Broj uzgojno valjanih jedinki			Efektivna veličina populacije (Ne)	Ugroženost	
		Ukupno	Pod kontrolom				FAO
			Muški	Ženski			
Goveda	Krčko govedo					Izumrla	
	Posavska gulja					Izumrla	
	Sivo dalmatinsko	2000	200	1300	500	693,33	Ugrožena
	Zagorsko crveno						Izumrla
Konji	lički konj					Neocijenjen	
	Krčki konj					Izumrla	
	Dalmatinski bušak					Neocijenjen	
Ovce	Birka					Izumrla	
Svinje	Šiška					Izumrla	
	Bagun					Izumrla	
	Bijela mangulica					Izumrla	
	Lasasta mangulica					Izumrla	
	Crno-šara banovinska svinja					Neocijenjen	
	Bijela zagorska svinja					Izumrla	
	Kokoši	Hrvatska kokoš					Neocijenjen
Istarska Kokoš						Neocijenjen	
Dalmatinska kokoš						Neocijenjen	
Posavska kukmasta kokoš						Neocijenjen	
Križevačka kukmasta kokoš						Neocijenjen	
Međimurska kokoš						neocijenjen	
Zagorska golovrata kokoš						Neocijenjen	
Purani	Dalmatinski puran					Neocijenjen	
	Međimurski puran					Neocijenjen	
Guske	Posavska guska					Neocijenjen	
	Dravska guska					Neocijenjen	
	Podunavska guska					Neocijenjen	
Patke	Domaća patka					Neocijenjen	
Pčele	Siva pčela					Nije ugrožena	

Izvor: Zelena knjiga Izvornih pasmina Hrvatske, 2011.

4.6. Financiranje iz proračuna Europske Unije

S početkom programa ruralnog razvoja sve države članice moraju imati na raspolaganju predviđena financijska sredstva koja se financiraju iz proračuna Europske Unije. Da bi se omogućio stalni priljev financijskih sredstava iz EU i na taj način redovita isplata korisnicima programa ruralnog razvoja potrebno je uvesti primjeren sustav predfinanciranja. Kako bi se isplate prema korisnicima, koje su predviđene u programu potpore EU ispunile u propisanom roku i u potpunosti, RH mora imati mogućnost isplate sredstva potpore u dva obroka godišnje. Zakonski je propisano da se potpore isplaćuju do 30. lipnja, ali potpore se

najčešće isplaćuju u ranijim mjesecima kada su najpotrebnija korisnicima zbog troškova nastali sjetvom, sadnjom ili uzgojem životinja. Republika Hrvatska može prije 1. prosinca, ali, ne kasnije od 16. listopada platiti predujmove do 50% za izravna plaćanja i 75% za mjere ruralnog razvoja. Isplata svih sredstava može se izvršiti tek nakon završetka administrativnih kontrola.

Nakon što Komisija EU odobri programe ruralnog razvoja državi članici tj. RH isplaćuje se početni iznos predfinanciranja za cjelokupno razdoblje trajanja programa od 2014. do 2020. godine (*Uredba 1306/2013, članak 75.*).

Republika Hrvatska je u 2016.godini imala, ukupno na raspolaganju, 3,4 milijarde kuna (iz proračuna EU i RH) za izravnu potporu, a od toga za:

- izravna plaćanja bilo namijenjeno - 2,65 milijardi kuna i u prvom djelu je bilo isplaćeno 1,65 mlrd. kuna,
- EU interventnu potporu stočarima za krave u proizvodnji mlijeka bilo je namijenjeno 27,4 milijuna kuna, a u prvom djelu isplaćeno je 24,7 milijuna kuna,
- osjetljivi sektori (mliječne krave, rasplodne krmače, duhan i maslinovo ulje) bilo je namijenjeno 138,6 milijuna kuna,
- IAKS mjere ruralnog razvoja (Mjera 10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene Mjera 11 - Ekološki uzgoj i Mjera 13 - Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima).bilo je namijenjeno 596,4 milijuna kuna. (*APPRRR*)

Isplata sredstva potpore izvršila se u dva obroka za 2015. godinu. U prvom djelu isplate za izravnu potporu, kroz predujam i prvu ratu isplaćivala su se sredstva koja se financiraju iz proračuna EU, a u drugom djelu isplata, isplaćivala su se sredstva iz proračuna RH.

Također, krajem 2016. godine RH je poljoprivrednicima isplatila 806 milijuna kuna predujma za istu godinu.

Početakom 2017.godine RH je isplatila prvi dio sredstva (1,4 milijarde kuna) za izravnu potporu za 2016. godinu. Drugi dio isplate bio je u travnju 2017. Kada je isplaćeno 1,2 milijarde kuna za izravnu potporu i IAKS mjere ruralnog razvoja (Mjera 10 - Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene, Mjera 11 - Ekološki uzgoj, Mjera 13 - Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima).

Krajem 2017.g. RH planira isplatiti i 922 milijuna kuna predujma za istu godinu. (*APPRRR*). Isplate se vrše u prvoj polovici godine (u veljači i travnju), kada su poljoprivrednicima najpotrebnija financijska sredstva, radi pokrivanja nastalih troškova.

4.7. Plaćanja za stoku za IAKS mjere ruralnog razvoja iz programa ruralnog razvoja u sklopu Mjere 10 (Očuvanje ugroženih i zaštićenih pasmina domaćih životinja)

U sklopu Mjere 10 potpora predstavlja financijsku naknadu korisniku za gubitak prihoda i dodatne troškove koji su nastali kao rezultat držanja ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.

Tablica 31: Visina potpore izražena po UG u Mjeri 10

<i>Vrsta</i>	<i>Pasmina</i>	<i>Iznos €/UG</i>
<i>Konji</i>	Hrvatski posavac	200
	Hrvatski hladnokrvnjak	
	Lipicanac	
	Međimurski konj	
<i>Magarci</i>	Istarski magarac	200
	Primorsko-dinarski magarac	
	Sjeverno-jadranski magarac	
<i>Svinje</i>	Crna slavonska svinja	200
	Turopoljska svinja	
<i>Goveda</i>	Buša	300
	Istarsko govedo	
	Slavonsko-srijemski podolac	
<i>Ovce</i>	Cigaja	191,16
	Creska ovca	207,93
	Dalmatinska pramenka	208,07
	Dubrovačka ruda	205,31
	Istarska ovca	152
	Krčka ovca	212,72
	Lička pramenka	198,36
	Paška ovca	160,22
	Rapska ovca	224,49
<i>Koze</i>	Hrvatska šarena koza	205,48
	Hrvatska bijela koza	199,63
	Istarska koza	204,96
<i>Perad</i>	Kokoš Hrvatica	200

Izvor: Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014-2020. godine

Troškovi u stočarskoj proizvodnji predstavljaju ukupne troškove proizvodnje, a to uključuje kupljenu i proizvedenu hranu stočnu hranu, te ostale troškove koji predstavljaju troškove vezane za stočarsku proizvodnju, veterinarske troškove, troškove selekcijske službe, ambalaže, marketinga, održavanja opreme, troškovi radne snage, amortizacije strojeva i

opreme i sl. Stvarni troškovi su mnogo veći od predloženih iznosa, npr. 300 € za goveda, a taj iznos predstavlja minimum koji služi kao garancija da će korisnik nastaviti s očuvanjem izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja. U suprotnom, ako se visoki troškovi držanja i uzgoja ne nadoknade, očuvanje i uzgoj zaštićenih pasmina bilo bi ugroženo. Ne bi bilo moguće obnoviti genetski potencijal unutar pasmine i pasmina može biti izgubljena, unatoč tome da i odustane svega par uzgajivača, jer ove pasmine drži mali broj uzgajivača. Svako smanjenje broja životinja ugrožava zadane ciljeve za njihovo očuvanje i može dovesti do gubitka genetske raznolikosti i na taj način bilo bi nemoguće postići dobru genetsku vitalnost i dovelo bi do parenja životinja u bliskom srodstvu. Isplate za goveda i neke pasmine ovaca su veće od preporučenog praga zbog specifičnosti uvjeta uzgoja i držanja.

Izvorne pasmine goveda imaju manju proizvodnju mlijeka koja u cijelosti odlazi na dojenje teleta. Telad se ne prodaje na tržištu, već se zadržava za zamjenu. Goveda u veći dio godine provedu na pašnjaku (osim po noći kada su u zatvorenom), pa se pitka voda mora transportirati svaki treći dan, a ljeti i češće. Budući da su u Hrvatskoj dominantna goveda za konvencionalnu proizvodnju, izvorne i zaštićene pasmine nemaju dovoljno površina za ispašu, stoga se drže na malim površinama s lošom kvalitetom krme. Da bi zdrave životinje ostale u dobrom reproduktivnom stanju moramo ih dodatno hraniti sijenom i siliranom hranom, pogotovo po ljeti kada je paša smanjena i nedovoljna. Tijekom boravka u štali dodatni trošak predstavlja stelja (u konvencionalnoj proizvodnji goveda životinje se drže na rešetkastim/gumenim podovima).

Izvorne i zaštićene pasmine ovaca (Creska ovca, Krčka ovca, Paška ovca i Rapska ovca) drže se na otoku njihova podrijetla, zato su troškovi njihovog držanja veći. Budući da na otocima nema dovoljno pašnjaka i zaliha vode je reducirana, životinje se moraju dodatno hraniti koncentriranom hranom i sijenom. Na otocima nema sijena, te se ono nabavlja i doprema iz kontinentalnog dijela Hrvatske što znatno povećava troškove držanja.

4.8. Iznosi koji su isplaćeni za očuvanje izvornih i ugroženih pasmina domaćih životinja

Sredstva koja se isplaćuju za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja 85% financira se iz Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj (u daljnjem tekstu: EPFRR), a 15% iz proračuna RH. Tako je za razdoblje od 2014. do 2020. godine iz EPFRR za Mjeru 10 određen iznos od 118.005.735,00kn, koji se u Mjeri 10 dijeli na 9 operacija u periodu do 6 godina. Na taj način dobiveni je iznos namijenjen za ZIP potporu (ZIP- zaštićene i izvorne pasmine domaćih životinja), koji se onda raspoređuje na vrste izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.

U tablici 32. prikazani su ukupni traženi i odobreni iznosi iz fondova EU i proračuna RH. Traženi iznosi predstavljaju ukupni iznos tražene potpore prema ukupnom broju grla/kljunova na zahtjevu, a dobiveni iznosi predstavljaju iznose koji se dobivaju nakon oduzetih svih umanjena. U tablici su, za svaku pasminu, posebno prikazani traženi i odobreni iznosi koji se dodjeljuju iz fondova EU i proračuna RH.

Tako na primjeru Hrvatskog posavca možemo vidjeti da je prema ukupnom broju grla na zahtjevu u 2015.godini ukupni traženi iznos od 2.944.663,54 kn. Nakon oduzetih svih umanjena odobren je iznos za isplatu od 2.891.477,89kn. Od toga je iz fondova EU za 1215.godinu ukupno odobreno za isplatu 2.457.755,65kn, a iz proračuna RH je ukupno odobreno 433.722,24kn.

Tablica 32: Traženi i odobreni iznosi za isplatu po UG, po vrstama i pasminama u 2015. Godini

Vrsta	Pasmina	Traženi iznos	Odobreni iznos	Traženi iznos - EU	Odobreni iznos - EU	Traženi iznos - HR	Odobreni iznos - HR
Goveda	Buša	1.617.270,57	1.584.761,44	1.374.680,00	1.347.047,41	242.590,57	237.714,03
	Istarsko govedo	1.588.833,12	1.542.871,81	1.350.508,14	1.311.440,88	238.324,98	231.430,93
	Slavonsko-srijemski podolac	408.216,33	394.990,11	346.983,87	335.741,64	61.232,46	59.248,47
Konji	Hrvatski posavac	2.944.663,54	2.891.477,89	2.502.963,26	2.457.755,65	441.700,28	433.722,24
	Hrvatski hladnokrvnjak	4.262.576,86	3.843.801,19	3.623.189,05	3.267.229,98	639.387,81	576.571,21
	Lipicanac	1.108.454,39	1.087.574,00	942.185,57	924.437,31	166.268,82	163.136,69
	Međimurski konj	33.635,88	35.164,79	28.590,47	29.890,04	5.045,41	5.274,75
Koze	Hrvatska šarena koza	201.218,55	197.210,84	171.035,84	167.629,29	30.182,71	29.581,55
	Hrvatska bijela koza	18.541,74	18.770,86	15.760,51	15.955,30	2.781,23	2.815,56
	Istarska koza	234.426,25	203.773,63	199.262,30	173.207,55	35.163,95	30.566,08
Magarci	Istarski magarac	238.324,98	238.324,98	238.324,98	238.324,98	238.324,98	238.324,98
	Primorsko-dinarski magarac	987.670,82	992.772,64	839.519,70	843.856,29	148.151,12	148.916,35
	Sjeverno-jadranski magarac	4.586,71	4.586,71	3.898,70	3.898,70	688,01	688,01
Ovce	Cigaja	221.828,78	209.106,13	188.554,50	177.740,13	33.274,28	31.366,00
	Creska ovca	144.249,05	219.881,37	122.611,66	186.899,17	21.637,39	32.982,20
	Dalmatinska pramenka	1.937.101,60	2.205.516,64	1.646.536,20	1.874.689,07	290.565,40	330.827,57
	Dubrovačka ruda	138.194,01	133.011,75	117.464,71	113.059,90	20.729,30	19.951,85
	Istarska ovca	234.426,25	203.773,63	199.262,30	173.207,55	35.163,95	30.566,08
	Krčka ovca	77.322,89	87.738,90	65.724,43	74.577,98	11.598,46	13.160,92
	Lička pramenka	1.801.893,92	1.795.845,38	1.531.610,02	1.526.469,01	270.283,90	269.376,37
	Paška ovca	741.678,55	718.528,55	630.426,90	610.749,49	111.251,65	107.779,06
Rapska ovca	129.738,28	166.336,75	110.277,43	141.386,26	19.460,85	24.950,49	
Perad	Kokoš hrvatica	80.396,00	81.054,68	68.336,31	68.896,13	12.059,69	12.158,55
	Zagorski puran	60.360,80	60.478,69	51.306,71	51.406,94	9.054,09	9.071,75
svinje	Crna slavonska svinja	792.735,01	726.303,43	673.824,63	617.357,75	118.910,38	108.945,68
	Turopoljska svinja	61.920,45	58.723,76	52.632,38	49.915,23	9.288,07	8.808,53
	Ukupno	19.811.909,14	19.467.501,30	16.840.118,99	16.547.373,44	2.971.790,15	2.920.127,86

Izvor: APPRRR, 2017. godina

Tablica 33: Ukupno planirani doprinosi EU za 2014-2020. godine

10.3.10. M10 Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene (članak 28.)							
Vrsta regije i dodatna sredstva		Primjenjiva stopa doprinosa EPFRR-a 2014.- 2020. (%)	Primjenjiva stopa doprinosa EPFRR-a s čl.59 stavkom 4. točkom (g) 2014.- 2020. (%)	Stopa koja se primjenjuje na financijske instrumente u nadležnosti upravljačkog tijela 2014.- 2020. (%)	Stopa koja se primjenjuje na financijske instrumente u nadležnosti upravljačkog tijela s člankom 59. stavkom 4. točkom (g) 2014.- 2020. (%)	Okvirni iznosi financijskih instrumenata EPFRR-a 2014.-2020.	Ukupni planirani doprinosi Unije 2014.- 2020.
Članak.59 stavak3. točka (a)- Slabije razvijene i najudaljenije regije i na malim egejskim otocima u smislu Uredbe (EZ) br.2019/93	Glavno	85%					8,440.500.00 (SD) 14,647.710.00 (SE) 94,917.928.00 (P4)

Izvor: Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020.

U tablici 34. napravljena je usporedba u broju traženih i odobrenih zahtjeva za ZIP potporu od 2013.-2015.godine. Kako je vidljivo iz tablice broja traženih i odobrenih zahtjeva PG-a i broja grla/ kljunova nisu isti. Također iznosi koji su isplaćeni po grlu/ kljunu nisu isti za svaku godinu.

Budući da je kod pojedinih poljoprivrednih gospodarstva utvrđena nesukladnost između traženih i odobrenih zahtjeva, broj odobrenih zahtjeva nije isti broju traženih zahtjeva. Ukupno odobreni iznos predstavlja iznos koji se dobiva množenjem odobrenog broja grla/ kljunova i iznosa po grlu/ kljunu koji je odobren za tu godinu, nakon što su oduzeta sva umanjenja.

Tablica 34: ZIP potpora

ZIP Potpora	Godina	Konji	Magarci	Goveda	Ovce	Koze	Svinle	Kokoš hrvatica	Zagorski puran
Traženi broj PG-a	2013.	1310	326	248	335	11	98	69	148
	2014.	1319	393	254	338	15	109	134	141
	2015.	1.255	279	231	305	18	140	195	97
Traženo broj grla/kljunova	2013.	5543	1054	1848	28625	715	987	1607	2811
	2014.	5543	1054	1848	28625	715	987	1607	2811
	2015.	6076	980	1774	27756	1009	1244	4055	1417
Odobreni broj PG-a	2013.	1225	313	244	325	11	86	58	141
	2014.								
	2015.								
Odobreno broj grla/kljunova	2013.	1225	313	244	325	11	86	58	141
	2014.	6592	1043	1991	28321	722	955	2699	2620
	2015.	5479	847	1670	26819	974	1134	3983	1349
Iznos po grli/kljunu	2013.	1373,2	686,6	2059,8	240,31	240,31	480,62	41,19	102,99
	2014.	1268,4	634,2	1902,6	221,97	221,97	443,94	38,05	95,13
	2015.	1527,6	1527,6	2291,4	229,14	229,14	763,9	21,39	45,83
Ukupno odobreni iznosi (kn)	2013.	8.626,442,4	694,839,2	3.775,613,4	6.718,345,67	172,542,55	419,100,64	65,236,15	281,471,67
	2014.	7.943,228,16	628,397,07	3.598,672,77	5.972,049,27	152,249,14	402,952,7	97,568,85	23,6769,4
	2015.	8.369,720,4	1.293,877,2	38,266,38	6.245,305,66	223,182,36	866,149,2	85,196,37	8.626,442,4

Izvor: APPRRR, Razdoblje od 2013.-2015.godine

U tablici 35 prikazan je broj poljoprivrednih gospodarstva (u daljnjem tekstu: PG) koji su predali Jedinstveni zahtjev. Tražena količina predstavlja ukupni broj grla/kljunova za koje je tražena potpora u 2015.godini, a odobrena količina predstavlja ukupni broj grla/kljunova za koje je odobrena potpora, nakon obavljenih administrativnih kontrola i kontrola na terenu.

Na primjeru pasmine Buša vidi se da je 94 PG-a podnijelo zahtjev za 751,2 UG. Kontrolom je utvrđena nesukladnost između traženih i odobrenih broja grla, te je odobreno 719,2 UG. Također iz tablice je vidljivo je da u 2015.godini kod većine PG-a utvrđeno odstupanje između traženih i utvrđenih broja grla kod svih pasmina domaćih životinja.

Tablica 35: Broj poljoprivrednih gospodarstva koja su podnijela Jedinstveni zahtjev za potporu, tražena i odobrena količina broja grla/ kljunova po vrstama i pasminama u 2015.godini.

Vrsta	Pasmina	Broj PG-a	Tražena količina grla/kljunova	Odobrena količina grla/kljunova
Goveda	<i>Buša</i>	94	751,2	719,2
	<i>Istarsko govedo</i>	120	736	692,8
	<i>Slavonsko-srijemski podolac</i>	23	205,6	178
Konji	<i>Hrvatski posavac</i>	419	2175	1937
	<i>Hrvatski hladnokrvnjak</i>	587	3103	2802
	<i>Lipicanac</i>	295	767	726
	<i>Međimurski konj</i>	17	26	23
Koze	<i>Hrvatska šarena koza</i>	15	134,25	129,9
	<i>Hrvatska bijela koza</i>	5	13,8	13,05
	<i>Istarska koza</i>	2	3,3	3,15
Magarci	<i>Istarski magarac</i>	43	148	139
	<i>Primorsko-dinarski magarac</i>	233	736	670
	<i>Sjeverno-jadranski magarac</i>	3	4	3
Ovce	<i>Cigaja</i>	13	160,5	151,8
	<i>Creska ovca</i>	8	146,7	142,8
	<i>Dalmatinska pramenka</i>	113	1507,2	1455,6
	<i>Dubrovačka ruda</i>	26	93,75	88,05
	<i>Istarska ovca</i>	25	234,15	201,9
	<i>Krčka ovca</i>	4	61,35	57,9
	<i>Lička pramenka</i>	51	1224,15	1204,35
	<i>Paška ovca</i>	47	624,45	605,55
<i>Rapska ovca</i>	23	111,15	105,15	
Perad	<i>Kokoš hrvatica</i>	178	54,474	53,606
	<i>Zagorski puran</i>	93	41,73	39,66
svinje	<i>Crna slavonska svinja</i>	131	579,5	526,5
	<i>Turopoljska svinja</i>	8	42,5	40,5
Ukupno		2599	13767,754	12733,466

Izvor: APPRRR, 2016.godina

U tablici 36. vidi se primjer gospodarstva koje je tražilo potporu za Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, za ukupno 24,2 UG ili traženi iznos od 47.050,08 kn. Potpora je tražena za dva grla Sjeverno- jadranskog magarca, jedno grlo Primorsko-dinarskog magarca i osam grla Istarskog magarca i 13,2 UG Istarskog goveda).

Administrativnom provjerom utvrđeno je da broj grla na gospodarstvu manji od broja grla traženih na zahtjevu. Utvrđeno je ukupno 23,2 UG ili utvrđeni iznos od 45.522,48kn. Budući da odstupanje između traženih i utvrđenih broja grla za jednu od pasmina, iznosi 100% (utvrđena razlika dijeli s utvrđenim brojem grla), korisnik za navedenu pasminu ne ostvaruje pravo na isplatu potpore, te mu je utvrđeni ukupni iznos od 43.994,88kn. Za sve pasmine kod kojih nisu utvrđena odstupanja između traženih i utvrđenih broja grla biti će isplaćeni odobreni iznosi.

Tako za Primorsko dinarskog magarca je tražena potpora za jedno grlo ili iznos od 1.527,60kn (1.298,46 kn dobiva se iz Europskog poljoprivrednog jamstvenog fonda i 229,14 kn dobiva se iz proračuna RH). Korisnik je imao kontrolu na terenu, kojom je utvrđeno nepoštivanje višestruke sukladnosti, te mu se za svaku potporu traženu na zahtjevu obračunava smanjenje odobrenog iznosa (43.994,88kn) za pripadajući postotak od 5% što iznosi 2.199,74kn. Od odobrenog iznosa oduzme se smanjenje i dobiva se ukupni iznos za isplatu², što znači da je korisniku isplaćeno 41.795,14 kn.

Tablica 36: Primjer izračuna potpore za Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja za 2015.godinu

Potpora	Fond	Izvor	Pasma	Tražena količina	Utvrđena količina	Traženi iznos	Utvrđeni iznos	Prekoračenja prijave	Odobreno pravo	Kršenje višestruke sukladnosti	Iznos višestruke sukladnosti	Ukupno za isplatu
				Grlo/kljun	Grlo/kljun	kn	kn	%	kn	%	kn	kn
Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja	EAFRD	EU	SJEVERNOJADRANSKI MAGARAC	2	1	2.596,92	1.298,46	100	0	5	0	0
		HR				458,28	229,14	100	0	5	0	0
		EU	PRIMORSKO DINARSKI MAGARAC	1	1	1.298,46	1.298,46	0	1.298,46	5	64,92	1.233,54
		HR				229,14	229,14	0	229,14	5	11,457	217,68
		EU	ISTARSKO GOVEDO	13,2	13,2	25.709,51	25.709,51	0	25.709,51	5	1.285,48	24.424,03
		HR				4.536,97	4.536,97	0	4.536,97	5	226,85	4.310,12
		EU	ISTARSKI MAGARAC	8	8	10.387,68	10.387,68	0	10.387,68	5	519,38	9.868,30
		HR				1.833,12	1.833,12	0	1.833,12	5	91,66	1.741,46

Izvor: APPRRR, 2017

U tablici 36. prikazani su ukupni iznosi po pasminama životinjama koji su se dobili iz Europskog poljoprivrednog jamstvenog fonda i iz državnog proračuna Republike Hrvatske u 2015.godini.

² U ovom slučaju 43.994,88 kn - 2.199,74 kn = 41.795,14 kn

Ukupni traženi iznosi predstavljaju iznose prije nego što su utvrđena odstupanja u broju traženih i odobrenih grla, a odobreni iznosi su iznosi koji su se dodjeljivali korisnicama nakon utvrđenih svih smanjenja.

Administrativna kontrola provodi se za svako gospodarstvo i provjerava se je li gospodarstvo u roku podnijelo jedinstveni zahtjevi, provjerava se baza podataka (Upisnik u poljoprivredna gospodarstva, ARKOD i JRDŽ), a kontrola na terenu provodi se na svega 5% gospodarstva koja su podnijela zahtjeve za potpore prije isplata potpora tj. u istoj godini kada je podnese jedinstveni zahtjev i one su uglavnom nenajavljene.

Kontrolama na terenu se provjerava postoje li odstupanja između traženih i utvrđenih broja grla tj. provjerava se jesu li sve životinje za koje je podnesen zahtjev prisutne na gospodarstvu, jesu li odgovarajućeg spola i dobi, pravilno označene s ušnim markicama, jesu li roku i pravilno upisane sve promjene vezane za životinje (dolasci i odlasci s gospodarstva) u JRDŽ, te je li pravilno popunjen Putni list. Ako je kontrolom na terenu utvrđena nepravilnosti provede se administrativne kazne. Osim poljoprivrednih korisnika administrativnim kaznama podliježu i uzgojne organizacije ako ne ispunjavaju sve preuzete obaveze vezane uz potpore.

Ako se kontrolom na terenu utvrdi odstupanje između traženih i odobrenih broja grla na gospodarstvu, ukupni iznos potpore na koju korisnik ima pravo, smanjuje se za postotak koji se treba utvrditi. Postotak se utvrđuje tako da se broj prijavljenih životinja dijeli sa utvrđenim brojem životinja za godinu za koju se podnosi zahtjev.

Ako su nesukladnosti utvrđene kod više od tri životinje ukupni iznos potpore na koju korisnik ima pravo smanjuje se za postotak koji se treba utvrditi, ako je veći od 10% i manji od 20% smanjuje se za dvostruku postotak koji se treba utvrditi. Ako je postotak veći od 20% ne odobrava se pomoć ili potpora na koju korisnik ima pravo za godinu za koju je zahtjev podnesen. A ako je postotak veći od 50% ne odobrava se pomoć ili potpora za godinu za koju je podnesen zahtjev, te korisnik podliježe dodatnoj kazni u iznosu koji odgovara razlici između broja prijavljenih broja životinja i utvrđenog broja životinja.

5. ZAKLJUČAK

Izvorne i zaštićene pasmine domaćih životinja su neprocjenjivo blago svake zemlje i kao takve se trebaju zaštititi.

Najčešći razlozi ugroženost su gubitak interesa za stočarsku proizvodnju, industrijalizacija stočarske proizvodnje, slabiji prinosi mlijeka, mesa i jaja u odnosu na komercijalizirane pasmine s kojima se izvorne pasmine ne mogu mjeriti, slaba organizacija tržišta i izvoz mesa, niske cijene proizvoda, gubitak uloge izvorne radne snage u poljoprivredi, manja važnost stajnjaka u ratarskoj proizvodnji. Kod konja premali broj grla za prodaju tijekom godine otežavaju organizaciju tržišta i izvoz. Javlja se nedostatak aktivnosti vezanih uz konje kao što je konjički turizam, rekreacijsko ili terapijsko jahanje. Hrvatski hladnokrvnjak, Hrvatski posavac, Međimurski konj, zbog svoje građe, nisu pogodni za bavljenje konjičkim sportom.

Sve ugrožene pasmine osim što su važan genetski materijal, javlja se sve veća važnost u raznim turističkim i folklornim manifestacijama, važne su za održavanje staništa, pašnjaka. Tako koze vole brstiti i imaju važnu ulogu u sprečavanju požara. Ovce i koze važne su u proizvodnju mesa (jaretine i janjetine) i mlijeka od kojeg se dobivaju prepoznatljivi kvalitetni proizvodi (sir).

Također, od magaraca se dobiva mlijeko koje je vrijedna sirovina u kozmetičkoj industriji, a služi i za proizvodnju mesa. Svinje se koriste u znanstvenim istraživanjima, a od njihovog mesa se dobivaju se prepoznatljivi suhomesnati proizvodi. Sve pasmine otporne su na bolesti i lako se mogu prilagoditi staništima.

Izravnom potporom poljoprivrednicima i IAKS mjerom ruralnog razvoja stvorili su uvjeti za povlačenje financijskih sredstava iz EPFRR što je pridonijelo kvalitetnijoj zaštiti izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja. Ciljevi potpora nisu samo zaštita izvornih i zaštićenih pasmina, nego i povećanje dohotka poljoprivrednog gospodarstva, zainteresirati mlade ljude za poljoprivrednu proizvodnju, sprečavanje negativnog utjecaja poljoprivrede na okoliš. Republika Hrvatska financijskim sredstvima iz EPFRR i državnog proračuna RH osigurala je uvjete s kojima poljoprivrednike potiče da nastave s uzgojem izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja i tako spriječi njihovo izumiranje. S time se ne podmiruju svi troškovi nastali uzgojem i držanjem životinja, već se samo djelomično. Prema broju predanih zahtjeva vidi se da su poljoprivrednici prepoznali napore države i značenje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.

6. LITERATURA

1. Barać, Z. i suradnici (2011): Zelena knjiga izvornih i zaštićenih pasmina Hrvatske, Republika Hrvatska, Zagreb,
2. Caput, P., Ivanković, A., Mioč, B., (2010): Očuvanje biološke raznolikosti u stočarstvu, Hrvatska mljekarska udruga, Zagreb,
3. Caput, P., (2007): Osvrt na sustav očuvanja izvornih pasmina stoke, Stočarstvo-časopis za unapređenje stočarstva, Zagreb, br.61, str. 449-454,
4. Čačić, M., Orehovački, V., Vukobratović, M., Dražić, M., Smetko, A., Pavlešić, T., Čubrić Čurik, V., Čurik, I., (2015): Uloga banke gena u očuvanju izvornih pasmina domaćih životinja, Opatija,
5. Ernoić, M., Posavi, M., Vincek, D. (2008): Optimalni modeli zaštite hrvatskih pasmina domaćih životinja, Stočarstvo-časopis za unapređenje stočarstva, Zagreb, br.62, str. 373-380,
6. GlasIstre.hr (2012): DNK potvrda pasminske posebnosti istarske koze, Hrvatska,
7. Hrvatska poljoprivredna agencija (2013): Godišnje izvješće, Zagreb,
8. Hrvatska poljoprivredna agencija (2014): Godišnje izvješće, Zagreb,
9. Hrvatska poljoprivredna agencija (2015): Godišnje izvješće, Zagreb,
10. Jakopović I., Dadić, M., (2007): Zakonske odrednice uzgoja izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja u Republici Hrvatskoj, Stočarstvo-časopis za unapređenje stočarstva, Zagreb, br.61, str. 455-461,
11. Nacionalni program očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja u Republici Hrvatskoj (2010), Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja, Zagreb,
12. Posavi, M., (2002): Hrvatske pasmine domaćih životinja, Ministarstvo zaštite okoliša i prostornog uređenja, Zagreb,
13. Posavi, M., Ernoić, M., Ozimec, R., Poljak, F., (2003): Enciklopedija hrvatskih domaćih životinja, Katarina Zrinski, Varaždin,
14. Popis izvornih i zaštićenih pasmina i sojeva domaćih životinja, te njihov potrebiti broj, NN broj 127/98, 73/03, 39/06, 126/07, 70/09 i 80/13,
15. Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja za 2016. godinu (NN 20/16, 39/16, 91/16), www.nn.hr (27.travnja.2016.),
16. Pravilnik o izravnim plaćanjima u poljoprivredi, potporama za očuvanje izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja, potporama za ekološku i integriranu

17. proizvodnju i potporama za područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi (NN 12/11, 54/11, 81/11, 129/11 i 148/11), www.nn.hr,
18. Pravilnik o provedbi izravnih plaćanja i IAKS mjera ruralnog razvoja (NN 145/12), www.nn.hr (17. prosinca 2012.),
19. Pravilnik o provedbi izravne potpore poljoprivredi i IAKS mjera ruralnog razvoja (NN 35/15, 53/15, 69/15, 101/15 i 132/15), www.nn.hr, (23.ožujka 2015.),
20. Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020.
21. Zakon o potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (NN 80/13, 41/14, 107/14), www.nn.hr (21. ožujka 2014.),
22. Zakon o poljoprivredi (NN 30/15), www.nn.hr (6. ožujka 2015.).

7. PRILOZI

7.1. Evidencija o provedbi obaveza za operaciju 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

OBRAZAC 9. Evidencija o provedbi Mjere 10, Operacija 10.1.9.

EVIDENCIJA O PROVEDBI OBVEZA ZA OPERACIJU 10.1.9. Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja

1. DIO - OPĆI PODACI			
NAZIV PG I ODGOVORNE OSOBE			
OIB:		MIBPG:	
SJEDIŠTE PG			
DATUM ULASKA U SUSTAV POTPORE		GODINA ZA KOJU SE VODI EVIDENCIJA	
BROJ UG PRILIKOM ULASKA U SUSTAV POTPORE			

2. DIO –broj UG ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja				
R.B.	VRSTA ŽIVOTINJE	PASMINA	BROJ ŽIVOTINJA	BROJ UG

3. DIO - PROVEDENE OBVEZE

1. **Izobrazba** (tijekom prvih osamnaest mjeseci obaveznog petogodišnjeg razdoblja završiti izobrazbu vezano uz mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene u trajanju od minimalno 18 sati. Svake sljedeće godine korisnik je dužan završiti izobrazbu ili koristiti individualno savjetovanje ili sudjelovati u demonstracijskoj aktivnosti u trajanju od minimalno 6 sati godišnje vezano uz navedenu mjeru)

R.B.	Naziv – tema izobrazbe	Datum (period održavanja izobrazbe)	Trajanje izobrazbe (u satima)	Naziv pružatelja izobrazbe	Lokacija provođenja izobrazbe	Naziv i broj dokumenta kojim se izobrazba potvrđuje

2. **Sudjelovanje u provedbi uzgojnog programa**

R.B.	Naziv uzgojnog programa	Godina za koju se izdaje Potvrdnica	Izdavatelj Potvrdnice	Lokacija provođenja uzgojnog Programa	Broj Potvrdnice

3. Držanje životinja

4. Obvezno razdoblje držanja životinja (Tijekom obveznog razdoblja držati na gospodarstvu broj uvjetnih grla IZP domaćih životinja čiji prosječan broj tijekom petogodišnjeg razdoblja ne smije biti niži od broja prijavljenog u prvoj godini. U pojedinačnoj godini moguće je bez posljedica prijaviti manji broj uvjetnih grla u odnosu na prvu godinu pri čemu smanjenje ne smije biti veće od 50%).

PASMINA IZP DOMAĆIH ŽIVOTINJA	BROJ UG	NAČIN DRŽANJA ŽIVOTINJA		POŠTIVANJE ZOOHIGIJENSKI UVJETA (kao što su nadzor životinja, primjeren smještaj životinja, dostupnost hrane i vode)
		Otvoreni/ zatvoreni prostor	Razdoblje	

Izvor: NN 20/16

7.2 Jedinstveni zahtjev za 2016. godinu – List A I List D

STRANICA 68 – BROJ 28

NARODNE NOVINE
SLUŽBENI LIST REPUBLIKE HRVATSKE

PETAK, 4. OŽUJKA 2016.

PRILOG 2

OBRAZAC JEDINSTVENOG ZAHTEJVA I IZJAVA O ODUSTAJANJU OD JEDINSTVENOG ZAHTEJVA

 <p style="font-size: small;">AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, RURALNOM RAZVOJU I RIBARSTVU</p>	<p>LIST A Zahjev za potporu za _____ godinu</p>	
---	--	--

Ovaj zahtjev podnosi se pojedini oblikovani, prate listovima, koristeći ACRONYM softver (www.agri.hr) za koji korisnik ima i upraviteljsku Agencije za plaćanja. U slučaju bilo kakvih pitanja o plaćanju korisnika u kategoriji A, B, C, D potrebno je prije podnošenja zahtjeva ispravit podatke u Elektronu poljoprivrednika, ACRONYM softver, Jedinstvenom registru domaćih proizvođača, Elektronu mreže mrežni centar za upravljanje mrežom u Hrvatskoj poljoprivrednoj Agenciji, Zagreb, ul. Džurina 1. Elektronima korisnika Agencije za plaćanja, Elektronima proizvođača mreže mrežni centar za upravljanje mrežom u Hrvatskoj poljoprivrednoj Agenciji za plaćanja. Zahtjev se može dostaviti elektronički ili poštom.

OSNOVNI PODACI O POLJOPRIVREDNIKU

(MIBPO)										
(nativ poljoprivrednika)										
(IBAN i broj)										
(registr. broj)										
(matični broj)										
(matični odgovorna osoba)	(datum rođenja)									
(datum položka nastajanja na PG)	(datum opisa PG)									

I) Izravna plaćanja (vrstom označi se «X» u izvanici)

A) ☐ Osnovno plaćanje/ Zeleno plaćanje/ Preraspodijeljeno plaćanje	Stanje korištenja
☐ Zahtjev za aktiviranje prava na plaćanja iz Registra prava na plaćanja temeljem korištenja poljoprivredne površine	7%
☐ Zahtjev za dodjela i aktiviranje prava iz nacionalne rezerve za nove poljoprivrednike i posebne kategorije korisnika	

B) Plaćanje za mlade poljoprivrednike

C) **Proizvodno vezana potpora**

☐ Proizvodno vezana plaćanja za krmu u proizvodnji mlijeka	grn
☐ Proizvodno vezana plaćanja za tov junadi	grn
☐ Proizvodno vezana plaćanja za krmu dojlje	grn
☐ Proizvodno vezana plaćanja za ovce i koze	ha
☐ Proizvodno vezana plaćanja za povrće	ha
☐ Proizvodno vezana plaćanja za voće	ha
☐ Proizvodno vezana plaćanja za šećernu repu	ha
☐ Proizvodno vezana plaćanja za proteinske usjeve	ha

D) **Program za male poljoprivrednike**

IZJAVA korisnika Programa za male poljoprivrednike:

Izjavljujem da sam upoznat da sam automatski uključen u plaćanje za male poljoprivrednike ako je izračun ukupnih izravnih plaćanja za 2015. godinu manji od 657,00 eura u kumskoj protivrijednosti, te da sam upoznat s propisanim uvjetima za program za male poljoprivrednike.

Izjavljujem da izlazim iz Programa za male poljoprivrednike. (rok za ovu izjavu je do 15. listopada 2016.)

AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI,
ŠUMARSTVU I RURALNOM RAZVOJU

LIST A
Zahtjev za potporu za
_____ godinu

II) Plaćanja za mjere državne potpore

- Maslinovo ulje
 Džbán
 Mliječne krave
 Rasplodne krmale
 Očuvanje izvornih i zaštićenih vrsta i kultivara poljoprivrednog bilja (IZVK)

III) Zahtjevi za potporu za IAKS mjere ruralnog razvoja

M10.1 Plaćanja za poljoprivredno-ekološke i klimatske obveze:

- M10.1.1 Obrada tla i sjetva na terenu s nagibom za oranišne jednogodišnje kulture (DTSN)
 M10.1.2 Zatravnjivanje trajnih nasada (ZTN)
 M10.1.3 Očuvanje travnjaka velike prirodne vrijednosti (TVPV)
 M10.1.4 Pilot mjera za zaštitu kosca (Cox coex) (ZK)
 M10.1.5 Pilot mjera za zaštitu leptira (ZL)
 M10.1.6 Uspostava poljskih traka (PT)
 M10.1.7 Održavanje ekstenzivnih voćnjaka (EV)
 M10.1.8 Održavanje ekstenzivnih maslinika (EM)
 M10.1.9 Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja (IZP)

M11 Ekološki uzgoj:

M11.1 Plaćanja za prijelaz na ekološke poljoprivredne prakse i metode (EKOP)

M11.2 Plaćanja za održavanje ekoloških poljoprivrednih praksi i metoda (EKO)

Izjavljujem da želim da mi se plaćanja za M11.1 i M11.2 dodijele za sve površine s lista B koje su priznate od strane nadležnog tijela.

M13 Plaćanja područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima:

M13.1 Plaćanja u goveđo planinskim područjima (GPP)

M13.2 Plaćanja u područjima sa značajnim prirodnim ograničenjima (ZPO)

M13.3 Plaćanja u područjima s posebnim ograničenjima (PPG)

Izjavljujem da želim da mi se plaćanja za područja s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima dodijele za sve površine sa lista B ovog Zahtjeva, koje se odnose na područjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima.

 AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, HIBARSTVU I RURALNOM RAZVOJU	LIST A Zahtjev za potporu za _____ godinu	
---	--	--

Status aktivnog poljoprivrednika:

Izjavljujem da sam upoznat da se izravna plaćanja, tj. plaćanja uzajam i plaćanja podnačjima s prirodnim ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima u pravilu ne dodjeljuju fizičkim ili pravnim osobama ili skupinama fizičkih ili pravnih osoba koje obavljaju jednom ili više od sljedećih djelatnosti: zračnim lukama, željezničkim poduzećima, vodoopskrbnim poduzećima, agencijama za nekretnine, trajnim sportskim i rekreativnim terenima.

- Izjavljujem da sam aktivni poljoprivrednik i ne upravljam zračnim lukama, željezničkim poduzećima, vodoopskrbnim poduzećima, agencijama za nekretnine, trajnim sportskim i rekreativnim terenima.
- Izjavljujem da sam aktivni poljoprivrednik iako upravljam zračnim lukama, željezničkim poduzećima, vodoopskrbnim poduzećima, agencijama za nekretnine, trajnim sportskim i rekreativnim terenima, te mogu dokazati:
- da godišnji iznos izravnih plaćanja kojeg sam primao u prethodnoj fiskalnoj godini iznosi minimalno 5% ukupnih primitaka od nepoljoprivrednih djelatnosti ili
  - da najmanje 1/3 prihoda dolazi od poljoprivredne djelatnosti ili
  - da je poljoprivreda upisana kao glavna djelatnost u Registru poslovnih subjekata ili u Obiteljnom registru.

Izjavljujem da nisam aktivni poljoprivrednik.

IZJAVA korisnika:

- upoznat sam s odredbama Zakona o poljoprivredi i provedbenim propisima koji definiraju uvjete i kriterije za ostvarivanje potpora iz ovog zahtjeva,
- obavljam jednu ili više poljoprivrednih aktivnosti (biljna i/ili stojarstva proizvodnja) i/ili odobravam poljoprivredno zemljište u stanju pogodnom za ispašu ili uzgoj napašivanjem ili košanjem,
- omogućiti da kontrolu na terenu i/ili inspeksijski nadzor,
- podržati ču uvjete dotičnih poljoprivrednih i okolinskih uvjeta i propisanih uvjeta upravljanja sukladno Pravilniku o višestrukoj sukladnosti,
- upoznat sam da se za izračun potpora u stojarstvu koriste podaci iz Jedinstvenog registra domaćih životinja,
- upoznat sam da se dio kontrola prihvatljivosti površina vrši daljinskim snimanjem,
- akuratno ču podatke o gospodarstvu u Upisniku poljoprivrednika prije podnošenja ovog zahtjeva, u slučaju promjena u odnosu na prethodni zahtjev,
- predložiti zahtjeva i popratnu dokumentaciju, na temelju kojih sam ostvario pravo na potporu, čuvati ču pet godina od dana podnošenja zahtjeva,
- upoznat sam da zahtjev se može biti prihvaćen ako nije potpisan od strane nositelja/odgovorne osobe,
- podaci navedeni u zahtjevu su točni i istiniti.

PROGRAM IZRAVNIH PLAĆANJA**Osnovno plaćanje**

- upoznat da zahtjevom za korištenje prava na plaćanja tražim korištenje (aktivaciju) svih prava na plaćanja evaluiranih u Registru prava na plaćanja koji mi je dostupan u Agenciji sustavu a u skladu s brojem prijavljenih prihvatljivih hektara. U slučaju da sam prenositelj prava na plaćanja ne tražim korištenje ovih prava za koje je podnesen zahtjev za prijenos prava. Prava će se aktivirati po principu veće vrijednosti,
- u slučaju da su mi dodijeljena prava na plaćanja koja ne želim koristiti (a nije podnesen ni zahtjev za prijenos istih) dostavit ču popunjen obrazac Zahtjeva za odustajanje od korištenja prava na plaćanja.

Poljoprivredne prakse korisne za klimu i okoliš

13) upoznat sam da se moram pridržavati pravila vezanih za zelena plaćanja u skladu s provedbenim propisima.

Proizvodno vezana plaćanja

- u slučaju zatraženog proizvodno vezanog plaćanja za krave dojilje i proizvodno vezane potpore za krave u proizvodnji mlijeka priznanim obvezu 150 uzastopnih dana razdoblja obveznog uzgoja koje započinje prvim danom nakon roka za zakazivanje zahtjeva,
- u slučaju zatraženog proizvodno vezanog plaćanja za ovce i koze priznanim obvezu razdoblja obveznog uzgoja koje traje 100 dana, a započinje prvim danom nakon roka za zakazivanje zahtjeva.

Plaćanja za mlade poljoprivrednike

- upoznat sam da plaćanje za mlade poljoprivrednike mogu ostvariti sukladno uvjetima propisanim Pravilnikom,
- u slučaju da sam pravna osoba upoznat sam da mladi poljoprivrednik temeljem kojeg se ostvaruje plaćanje za mlade poljoprivrednike treba provoditi učinkovita i dugoročna kontrola nad pravnom osobom u pogledu odluka povezanih s upravljanjem, koristima i financijskim rizicima već u prvoj godini podnošenja zahtjeva za plaćanja za mlade poljoprivrednike.

 AGENCIJA ZA PLAĆANJA U POLJOPRIVREDI, RIBARSTVU I RURALNOM RAZVOJU	LIST A	
	Zahtjev za potporu za _____ godinu	

18) u slučaju da sam kao pravna osoba pod samostalnom ili zajedničkom kontrolom druge pravne osobe, upoznat sam da uvjeti utvrđeni za malog poljoprivrednika primjenjuju se na svaku fizičku osobu koja u toj drugoj pravnoj osobi ima kontrolu nad mojim poljoprivrednim gospodarstvom,

Program za male poljoprivrednike

19) upoznat sam da tijekom sudjelovanja u programu za male poljoprivrednike moram zadržati barem broj prihvatljivih hektara koji odgovara broju prava na plaćanja koja posjedujem ili broju prihvatljivih hektara prijavljenih u 2015. godini,

20) upoznat sam da prava na plaćanja koja posjedujem ne mogu prenesti, osim u slučaju nasljeđivanja

PLAĆANJA U IZNIMNO OSJETLJIVIM SEKTORIMA

21) u slučaju zatraženog plaćanja za mliječne krave preuzimam obvezu 6 – mjesečnog razdoblja obveznog uzgoja koje započinje prvim danom nakon podnošenja zahtjeva,

22) u slučaju zatraženog plaćanja za rasplodne krmalce preuzimam obvezu 3 – mjesečnog razdoblja obveznog uzgoja koje započinje prvim danom nakon roka za podnošenje Jedinstvenog zahtjeva,

PLAĆANJA ZA IAKS MJERE RURALNOG RAZVOJA

23) u slučaju zatražene potpore za mjeru Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene preuzimam višegodišnje obveze propisane Pravilnikom,

24) upoznat sam da u slučaju nedostatnih sredstava za isplatu potpore za Poljoprivreda, okoliš i klimatske promjene, prednost pri dodjeli potpore imaju korisnici prema kriterijima propisanim Pravilnikom,

25) u slučaju zatražene potpore za mjeru Ekološki uzgoj preuzimam višegodišnje obveze propisane Pravilnikom,

26) u slučaju zatražene potpore za Plaćanja područjima s prirodnom ograničenjima ili ostalim posebnim ograničenjima preuzimam obveze propisane Pravilnikom,

27) upoznat sam da ukoliko ne ispunjavam višegodišnje obveze propisane Pravilnikom za pojedina mjera moram vratiti ostvarena sredstva po osnovi potpore za tu mjeru,

28) upoznat sam da je moja obvezna površina utvrđena površina prema prvom podnesenom zahtjevu za pojedina potpora i da moram zadržati obveznu površinu tijekom obveznog višegodišnjeg perioda,

DODATNO OBAVEZNA DOKUMENTACIJA (KOJU DOSTAVLJA KORISNIK):

- za maslinovo ulje ekstra djevičansko i djevičansko / do 31. siječnja iduće godine korisnik dostavlja list E-Prijava količine prodanog ekstra djevičanskog i djevičanskog maslinovog ulja, račun ili otkupni blok iz kojeg je razvidna količina prodanog i uporičnog ekstra djevičanskog i djevičanskog maslinovog ulja u prethodnoj godini za koju se podnosi zahtjev, potvrdu, izdanu od strane objekta koji obavlja prerađivača masline, o razvrstavanju u ekstra djevičansko i djevičansko maslinovo ulje,
- za žitarice i zaštićene vrste i kultivare poljoprivrednog bilja (IZVK) / do 10. lipnja tekuće godine korisnik dostavlja otpremnicu/račun i deklaraciju/certifikat o nabavi reproduktivnog sjemena/sadnog materijala s popisa IZVK,
- za krompir / do 30. lipnja tekuće godine korisnik dostavlja kopiju računa o plaćenju i certificirano sjeme kojeg koristi te godine i originale službenih oznaka certificiranog sjemena korištene za pakiranje koje će mu Agencija nakon promatranja vratiti, kopiju dozvole za uzgoj krompira sukladno Pravilniku koji propisuje uvjete za uzgoj krompira,
- soja (kao EZP element) / do 15. listopada tekuće godine korisnik dostavlja kopiju računa i certifikat s vrste ili certifikat o sjemenu uz otpremnicu Hrvatskog centra za poljoprivredu, hrana i selo

DODATNO OBAVEZNA DOKUMENTACIJA (KOJU DOSTAVLJA OBRADIVAČ ILI NADZORNO TIJELO) ZA:

- duhana / do 31. siječnja iduće godine obrađivač duhana dostavlja list F- prijava količine duhana predanih na obradu (u elektroničkoj formi) i zbiru skladišnu primku,
- za ekološka proizvodnja / do 31. prosinca tekuće godine ovlaštena kontrolna tijela za ekološka poljoprivredna proizvodnja dužna su u elektroničkom obliku dostaviti Agenciji za plaćanja podatke o površini i kulturi ARKOD parcela na kojima je potvrđena ekološka proizvodnja.

(datum)

(potpis nositelja odgovorne osobe)

 REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA	LIST E Podaci o licencama i količinama proizvedene domaćih životinja za ... godinu							
	NIBPO: [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] NAZIV POLJOPRIVREDNIKA: _____							
PREGLED KOLIČINA PROIZVEDENIH ŽIVOTINJA								
	broj	vrsta	broj	vrsta	broj	vrsta	broj	vrsta
PODACI O PROIZVODNIM SVETILJAMA I DOMAĆIM ŽIVOTINJAMA								
	broj	vrsta	broj	vrsta	broj	vrsta	broj	vrsta

Načelnici ili voditelji svjetiljaka i domaćih životinja su dužni dati ovaj obrazac u roku od 15 dana od dana izdavanja ovog lista.

 REPUBLIKA HRVATSKA MINISTARSTVO POLJOPRIVREDE, ŠUMARSTVA I RIBARSTVA	LIST E Podaci o količinama proizvedene domaće životinjske proizvodnje za ... godinu	
	NIBPO: [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] NAZIV POLJOPRIVREDNIKA: _____	

Načelnici svjetiljaka i voditelji domaćih životinja su dužni dati ovaj obrazac u roku od 15 dana od dana izdavanja ovog lista.

Redni broj	Ime	Količina proizvedene domaće životinjske proizvodnje (u tisućama kg)
1	2	3
	domaća životinjska proizvodnja	
	domaća životinjska proizvodnja	

- Obravna dokumentacija uz prijavu:
- Kada ili od kojeg tiska, tj. kojim je zemljom količina proizvedene i isporučene domaće životinjske i životinjske proizvodnje, a godini za koju se podnosi prijava.
  - Podaci, odnosi na određene vrste koji obuhvaćaju postotak proizvodnje, a razvrstavanje u domaće životinjske i životinjske proizvode, a odnosi na određene vrste i količine proizvodnje.

Datum prijave: [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ]
 potpis voditelja svjetiljaka: _____

Izvor: NN 20/16

7.3 Obrazac 12.- potvrdnica za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih životinja.

Na temelju članka 46. i 47. Zakona o stočarstvu (»Narodne novine« br. 70/97, 36/98, 151/2003, 132/2006, 14/2014), uzgojna organizacija/ovlaštena ustanova za bavljenje uzgojem uzgojno valjanih životinja izdaje

POTVRDNICU (red.br. ____/20__)

kojom se potvrđuje da _____ (Naziv PG, ime i prezime vlasnika grla), iz _____

(Sjedište PG), MIBPG: _____ OIB: _____, sudjeluje u provedbi uzgojnog programa

sljedećih uzgojno valjanih rasplodnih životinja pasmine _____, koja su upisana u Središnji popis matičnih grla pri uzgojnoj organizaciji/ovlaštenoj ustanovi, JRDŽ i pridajućim upisnicima.

POPIS I ID GRILA PRIJAVLJENIH U SUSTAV POTPORE:

Ova potvrdnica izdaje se isključivo u svrhu potvrđivanja provođenja obveze iz Operacije 10.1.9. i ispunjavanja uvjeta za dodjelu potpore za Očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja za 20 ____ godinu.

Datum i mjesto: _____

_____
(Potpis ovlaštene osobe i pečat)

Izvor: *Pravilnik, NN 19/2017*

POPIS KRATICA

AGRONET	Zaštićena mrežna aplikacija namijenjena za pomoć poljoprivrednim gospodarstvima i ostalim korisnicima u ostvarivanju prava na potpore u poljoprivredi,
ARKOD	Nacionalni sustav identifikacije zemljišnih parcela,
APRRR	Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju,
APRO	Autohtone pasmine za revitalizaciju okoliša
EPFRR	Europski poljoprivredni fond za ruralni razvoj
FAO	Food and Agriculture Organization
HPA	Hrvatska poljoprivredna agencija,
IAKS	Integrirani administrativni kontrolni sustav
IZP korisnik	Korisnik potpore za očuvanje ugroženih izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja,
JRDŽ	Jedinstveni registar domaćih životinja
PG	Poljoprivredno gospodarstvo
PRR	Program ruralnog razvoja,
NKT	Nacionalna kontaktna točka,
NSP	Nacionalni savjet za program
UG	Uvjetno grlo
ZPP	Zajednička poljoprivredna politika

ZAŠTITA AUTOHTONIH PASMINA DOMAĆIH ŽIVOTINJA KROZ PROVEDBU DRŽAVNIH POTPORA

SAŽETAK

Izvorne i zaštićene pasmine predstavljaju vrijedan genetski nasljeđe stvarano stotinama godina i kao takve se trebaju zaštititi i očuvati. Za razliku od selektiranih pasmina koje su se pokazale osjetljive na bolesti i klimatske uvjete, izvorne pasmine imaju sposobnost prilagodbe na sve prisutnije klimatske promjene. Osim toga mogu služiti kao temelj za poboljšanje značajki postojećih pasmina domaćih životinja, mogu se koristiti u održavanju i korištenju pašnih površina, uključivati u programe ekološke proizvodnje. Sastavni su dio ekosustava o kojem ovise brojne druge biljne i životinjske vrste. Ulaskom Republike Hrvatske u članstvo EU, Hrvatska je postala korisnica sredstva iz europskih fondova i u razdoblju od 2014.-2020. godine i ima na raspolaganju 2,383 milijarde eura za poljoprivredu i ruralni razvoj iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR).

Kroz IAKS mjere ruralnog razvoja nastoji se umanjiti ili zaustaviti negativni utjecaj poljoprivrede na prirodne resurse i bioraznolikosti potaknuti poljoprivrednike da zaštite okoliš na svom gospodarstvu. Kada poljoprivrednik zatraži potporu za ovu mjeru, mora ju provoditi idućih pet godine. Na taj način je omogućeno kvalitetno postizanje ciljeva iz ove mjere.

Osim poljoprivrednika potporu za ovu mjeru mogu podnijeti i Uzgojne organizacije koje, također sudjeluju u programu očuvanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja. Stvarni troškovi držanja izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja su veći nego prihodi, i iznosi koje država predlaže su minimum koji služi kao garancija da će poljoprivrednici nastaviti s uzgojem izvornih i zaštićenih pasmina domaćih životinja.

Ključne riječi: pasmine, ruralni razvoj, IAKS mjere.

PROTECTION OF INDIGENOUS BREEDS OF DOMESTIC ANIMALS THROUGH STATE AID IMPLEMENTATION

SUMMARY

Native and protected breeds represent a valuable genetic heritage that has been created for hundreds of years and as such should be protected and preserved. Unlike selected breeds that have proven to be susceptible to disease and climatic conditions, native breeds have the ability to adapt to everpresent climate change. Also they can serve as a basis for improving the features of existing breeds of domestic animals, can be used in the maintenance and use of pasture land, include in ecological production programs. They are an integral part of the ecosystem that depends on numerous other plant and animal species.

By Croatian accession to the EU, Croatia become a beneficiary of funds from the European funds in the period 2014- 2020. And has available 2.383 billion euros for agriculture and rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). Through IACS rural development measures are trying to reduce or stop the negative impact of agriculture on natural resources and biodiversity to encourage farmers to protect the environment in their economy. When a farmer asks for support for this measure, he will have to spend it for the next five years. In this way , the achievement of the goals of this measure is enable.

In addition to farmers' support for this measure can be submitted by Breeding organizations, also participate in the conservation of indigenous and protected breeds of domestic animals.

Actual costs of holding the native and protected breeds of domestic animals are higher than the income, and that the state suggests are the minimum that serves as a guarantee that farmers will continue to breeding native and protected breeds of domestic animals.

Keywords: breed, rural development, IACS measures,

ŽIVOTOPIS

Zdravka Andrašić rođena je 25.04.1981. godine u Zagrebu.

Osnovnu i srednju Poljoprivrednu školu završila je u Zagrebu. Nakon završetka srednje Poljoprivredne škole stekla je zvanje poljoprivredni tehničar - opći smjer.

Nastavlja školovanje u Križevcima na Visokom gospodarskom učilištu gdje 2005. godine diplomira i stječe zvanje inženjer poljoprivrede. 2007. godine upisuje nastavak studiranja na Specijalističkom diplomskom stručnom studiju, smjer Održiva i ekološka poljoprivreda.

Od listopada 2006. do prosinca 2006. radila je u Hrvatskom stočarskom centru u Krapini, kao kontrolor na terenu. Od travnja 2008. do prosinca 2009. godine radila je u izdavačkoj kući Mozaik knjiga., na referentskim poslovima. Od listopada 2013. godine radi u trgovačkom centru Kaufland kao prodavač.